

Taneli Kilpiö

VENÄLÄISTEN SOTILASYRITYSTEN ROOLI SAHARAN ETELÄPUOLISESSA AFRIKASSA 2000-LUVULLA

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
INFORMAATIOTEKNOLOGIAN TIEDEKUNTA
2024

TIIVISTELMÄ

Kilpiö, Taneli

Venäläisten sotilasyritysten rooli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa 2000-luvulla
Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 2024, 52 s.

Turvallisuus ja strateginen analyysi, pro gradu -tutkielma

Ohjaaja: Moilanen, Panu

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee venäläisten sotilasyritysten roolia Saharan eteläpuolisessa Afrikassa 2000-luvulla. Tutkielman tarkoituksena on lisätä ymmärrystä paljon medianäkyvyyttä saaneiden venäläisten toimijoiden, kuten Wagnerin operaatioista, koska ne ovat vielä osin huonosti tunnettuja. Venäläisistä sotilasyrityksistä on Suomessa vähän tutkimustietoa, varsinkin Saharan eteläpuolisen Afrikan aluetta koskien. Tutkielmassa kartoitetaan venäläisten sotilasyritysten roolia turvallisuussektorilla, ja vertaillaan, miten niiden rooli eroaa esimerkiksi länsimaaisista ja afrikkalaisista sotilasyrityksistä. Roolilla tarkoitetaan yleisesti tunnettuja länsimaisten sotilasyritysten käyttötapoja, joita ovat esimerkiksi kohteensuojaus, henkilösuojaus, koulutuspalvelut ja harvinaisempana roolina suora sotilaallinen voimankäyttö taistelutehtävissä. Metodina käytetään systemaattista kirjallisuuskatsausta, ja itse analyysi perustuu tieteellisiin lähteisiin. Tutkielmassa esitellään taustatutkimuksen aineistojen perusteella rakennettu viitekehys keskeisimmistä sotilasyritysten rooleista, ja sen jälkeen verrataan miten nimenomaan venäläiset sotilasyritykset asettuvat viitekehukseen. Tarkastelussa analysoidaan, onko rooleissa eroja länsimaisten ja venäläisten yritysten välillä, mahdollisesti jotain samanlaisuuksia, tai nouseeko esiin rooleja kokonaan viitekehysten ulkopuolelta. Johtopäätöksenä todetaan, että venäläisten sotilasyritysten rooli eroaa toiminta-alueella selvästi länsimaisten ja afrikkalaisten sotilasyritysten roolista. Venäläiset sotilasyritykset eivät toimi liiketaloudellisten intressien ajamana, vaan ovat ennemmin osa Venäjän sotilasorganisaatioita. Niiden keskeisiä rooleja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa ovat kohteensuojaus, henkilösuojaus, koulutus ja neuvonanto, kapinallisten vastainen toiminta, sekä muista toimijoista erottuvana tekijänä informaatio- ja vaalivaikuttaminen. Kaikissa tapauksissa sotilasyritysten asiakkaana on ollut paikallisen valtion hallinto. Sotilasyritysten tarkoitus on tukea Venäjän strategisia tavoitteita Afrikassa, joihin kuuluvat esimerkiksi Venäjälle myönteisten hallintojen jatkuvuuden tukeminen, asekauppa, kriittisen infrastruktuurin suojaaminen, maametallien hankinta, sekä myönteisen kuvan levittäminen Venäjältä. Venäjällä on Afrikassa hedelmällinen maaperä ja enemmän toiminnanvapautta saada kaikkua omalle agendalleen, koska Afrikan valtiot eivät muodosta yhtenäistä ryhmittymää, joka olisi valmis tukemaan täysin länsimaiden toimia ja ideologioita. Tähän käyttötarkoitukseen sotilasyritykset ovat Venäjälle joustava työkalu, joka tukee Venäjän tavoitteita Afrikassa.

Asiasanat: Venäjä, Afrikka, sotilasyritys, Wagner, kriittinen infrastruktuuri

ABSTRACT

Kilpiö, Taneli

The role of Russian private military companies in Sub-Saharan Africa in the 21st century

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2024, 52 pp.

Security and Strategic Analysis, Master's Thesis

Supervisor: Moilanen, Panu

This master's thesis addresses the role of Russian private military companies (PMC) in Sub-Saharan Africa in the 21st century. The purpose of the thesis is to increase understanding of Russian PMC's, such as the Wagner Group, which have received significant media attention but remain partly poorly understood. In Finland, there is little research data available on Russian PMC activities, especially regarding the Sub-Saharan Africa. The thesis maps out the role of Russian PMC's in the security sector and compares how their role differs from, for example, Western and African PMC's. The role of the PMC refers to commonly known practices of Western PMC's, such as site protection, protection of key personnel, training services, and, as a less common role, direct use of military force in combat tasks. The method used in the thesis is a systematic literature review, and the analysis is based on scientific sources. The thesis presents a framework of the key roles of PMC's, which is constructed from literature of background research, and then compares how specifically Russian PMC's fit into this framework. The thesis analyses, whether there are differences between Russian and Western PMC's, if there are similarities or, whether totally new roles emerge outside of the framework. The conclusion is that the role of Russian PMC's in the region differs significantly from Western and African counterparts. Russian PMC's are not driven by business interests, but are rather an extension of Russia's military organization. Their key roles in Sub-Saharan Africa include site protection, protection of key personnel, training and advisory services, counter-insurgency operations, and as a distinguishing factor, information warfare and election interference. In all cases, the clients of the Russian PMC's have been the local state administrations. The purpose of the PMC's is to support Russia's strategic objectives in Africa, which include supporting the continuity of pro-Russian governments, arms trade, protection of critical infrastructure, acquisition of rare earth metals, and spreading a positive image of Russia. Russia has a fertile ground in Africa and more freedom of action to echo its own agenda, as African states do not form a cohesive group ready to fully support Western actions and ideologies. For this purpose, Russian PMC's serve as a flexible tool supporting Russia's objectives in Africa.

Keywords: Russia, Africa, PMC, Wagner, critical infrastructure

TAULUKOT

Taulukko 1 Sotilasyritysten roolit	20
Taulukko 2 Venäläisten sotilasyritysten roolien analyysi	36
Taulukko 3 Venäläisten sotilasyritysten sijoittuminen viitekehukseen	38

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

TAULUKOT

1	JOHDANTO.....	6
2	KÄSITTEET, MÄÄRITTELY JA AIEMPI TUTKIMUS	8
2.1	Keskeiset käsitteet ja rajaus	8
2.1.1	Sotilasyritys	8
2.1.2	Palkkasotilas.....	9
2.1.3	Tutkielman maantieteellinen alue	10
2.1.4	Sotilasyritysten toimintatavat.....	11
2.2	Aiempi tutkimus Suomessa	11
3	SOTILASYRITYSTEN TOIMINTATAVAT	13
3.1	Mistä sotilasyritykset ovat syntyneet	13
3.2	Sotilasyritysten käyttäjät ja käytön syyt.....	15
3.3	Venäläisten sotilasyritysten profiloituminen	18
3.4	Tutkielman viitekehys.....	19
4	KIRJALLISUUSKATSAUS TUTKIMUSMENETELMÄNÄ.....	21
4.1	Tiedon keräys, lähteet ja rajaukset (tiedonkeruusuunnitelma)	23
4.2	Tutkimusaineiston luokittelu ja valinta.....	25
4.3	Analyysin toteutus.....	27
5	VENÄLÄISTEN SOTILASYRITYSTEN KESKEISET ROOLIT.....	29
5.1	Henkilösuojaus ja kohteensuojaus	29
5.2	Koulutus ja neuvonanto.....	30
5.3	Terrorismintorjunta, vastasissitoiminta, sotilaallinen voimankäyttö	32
5.4	Sotilaalliset tukitoiminnot	33
5.5	Vähäiset tai puuttuvat roolit	34
5.6	Uudet ja viitekehukseen sopimattomat roolit	34
5.6.1	Informaatiovaikuttaminen.....	34
5.6.2	Vaalivaikuttaminen.....	35
5.7	Roolien analyysi ja tulosten luotettavuus	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUS.....	40
	LÄHTEET.....	43
	LIITE 1 VENÄLÄISTEN SOTILASYRITYSTEN KÄYTTÄJÄT	48
	LIITE 2 HAKUTERMIT.....	52

1 JOHDANTO

Saharan eteläpuolisessa Afrikassa toimivat venäläiset sotilasyritykset, kuten Wagner, ovat saaneet runsasta medianäkyvyyttä viime vuosina. Niiden toimintatapoja ei kuitenkaan ole mediakentässä ja suomalaisessa tutkimuksessa käsitelty kovin tarkasti, ja niiden toimintatavat ovat osin huonosti tiedossa. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on lisätä ymmärrystä venäläisten sotilasyritysten roolista Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja arvioida, miten niiden toimintatavat ja rooli eroavat esimerkiksi länsimaisista ja afrikkalaisista sotilasyrityksistä.

Aiheen tutkimus on tarpeen, koska sotilasyritykset ovat alueella Venäjälle merkittävä työkalu Venäjän omien tavoitteiden ajamiseen. Tutkielman tavoitteena on saada kattava käsitys venäläisten sotilasyritysten roolista ja toiminnasta Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, sekä vertailla sitä muihin sotilasyrityksiin.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty systemaattista kirjallisuuskatsausta, jossa ensin taustatutkimuksen kautta tieteellistä aineistoa käyttäen luodaan viitekehys yleisistä sotilasyritysten rooleista turvallisuussektorilla. Sen jälkeen analysoidaan, millaisia rooleja venäläisillä sotilasyrityksillä on, sopivatko ne yleiseen sotilasyritysten viitekehykseen, korostuvatko tai puuttuvatko jotkin roolit, tai nouseeko esiin rooleja kokonaan viitekehyksen ulkopuolelta.

Tiedonhankintaprosessi eteni määrittämällä tutkimuskysymykset ja avustavat kysymykset, rajaamalla tutkimusaihe ja esittelemällä keskeiset käsitteet. Sen jälkeen laadittiin kirjallisuuskatsauksen pohjustus, valittiin lähteet ja tietokannat, laadittiin hakutermit ja suodatusperusteet, kerättiin aineisto ja valittiin lopulliseen analyysiin tulevat lähteet. Analyysissa tehtiin laadullinen synteesi kerätystä aineistosta. Päättökysymys on ”Miten venäläisten sotilasyritysten rooli sijoittuu sotilasyritysten viitekehykseen turvallisuussektorilla Saharan eteläpuolisessa Afrikassa?” Apukysymyksinä käytetään ilmiöön yleisesti sekä venäläisiin toimijoihin liittyen:

- Mitä sotilasyritykset ovat ja mistä ilmiössä on kyse?
- Kuka käyttää sotilasyritysten palveluita?
- Miten sotilasyritysten palveluita käytetään ja millaisissa toimeksiantoissa?
- Miksi sotilasyritysten palveluita käytetään?

- Milloin sotilasyritysten palveluita käytetään ja on käytetty?
- Missä sotilasyritysten palveluita käytetään?

Tutkielman päätuloksena on, että venäläisten sotilasyritysten rooli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa eroaa merkittävästi länsimaisten ja afrikkalaisten sotilasyritysten roolista. Venäläiset sotilasyritykset eivät toimi liiketaloudellisten intressien pohjalta, vaan ovat enemmänkin osa Venäjän sotilasorganisaatioita. Niiden keskeisiä rooleja ovat muun muassa kohteensuojaus, henkilösuojaus, koulutus ja neuvonanto, kapinallisten vastainen toiminta sekä informaatio- ja vaalivaikuttaminen. Toisaalta ne eivät toteuta tarkastelualueella ollenkaan länsimaisille sotilasyrityksille tavallisia tehtäviä, kuten avustusjärjestöjen suojaamistehtäviä. Havainnot sotilasyritysten toiminnasta liittyvät keskeisesti Venäjän strategiaan tavoitteisiin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Kokonaisuuteen kuuluvat asekaupan edistäminen, kriittisen infrastruktuurin hallinta, maametallien hankinta sekä Venäjälle edullisten hallintojen tukeminen esimerkiksi informaatio- ja vaalivaikuttamisen kautta.

Käsitteiden määrittelyn ja aiemman tutkimuksen luvussa kuvataan tarkemmin tutkimuksen kannalta keskeiset käsitteet, kuten sotilasyritys, palkkasotilas sekä valotetaan aiheen aiempaa tutkimusta Suomessa.

Sotilasyritysten toimintatavat -luvussa käsitellään yleisesti modernien sotilasyritysten syntyprosessi, jossa on tunnistettavissa selvästi kolme vaihetta 1960-luvulta 2000-luvulle. Luvussa kuvataan yleisimmät sotilasyritysten käyttötavat ja roolit, sekä miksi niitä käytetään. Luvussa myös valotetaan yleisesti venäläisten sotilasyritysten taustaa, sekä luodaan viitekehys, jota vasten venäläisiä sotilasyrityksiä verrataan.

Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä -luvussa esitellään systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä, ja arvioidaan menetelmän soveltuvuutta tähän tutkielmaan. Luvussa kuvataan käytetyt lähteet, tiedonhakuprosessi, tietojen luokittelu sekä tunnistetaan tutkielman ja tiedonkeruun mahdolliset heikkoudet.

Analyysin toteutuksessa analysoidaan tutkimusaineiston perusteella venäläisten sotilasyritysten keskeiset roolit, sekä perehdytään tutkimusaineistojen havaintoihin, yhteneväisyyksiin ja ristiriitoihin. Analyysissä tunnistetaan keskeisimpien roolien lisäksi myös erot ja yhteneväisyydet sotilasyrityksiin yleisesti, sekä puuttuvat ja lisäksi kokonaan uudet viitekehukseen sopimattomat roolit.

Johtopäätösten ja jatkotutkimuksen luvussa vedetään analyysivaiheen havainnot yhteen, ja pohditaan miten venäläisten sotilasyritysten rooli liittyy isomassa kuvassa Venäjän strategiaan tavoitteisiin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja miksi sillä on merkitystä. Jatkotutkimuksessa tunnistetaan tarve jatkotutkimukselle sekä nostetaan esiin potentiaalisia lisätutkimuksen aiheita.

2 KÄSITTEET, MÄÄRITTELY JA AIEMPI TUTKIMUS

Tässä osiossa tarkastellaan, mitä sotilasyritysten toiminnalla ilmiönä tarkoitetaan. Tavoitteena on havainnollistaa ilmiön taustaa ennen varsinaista systemaattisen kirjallisuuskatsauksen analyysin toteutusta. Osiossa määritellään aiheen rajauksen sekä tutkielman taustoituksessa käytettäviä lähteitä. Luvussa esitellään yleisellä tasolla työn kannalta keskeistä aiempaa tutkimusta ulkomailta, sekä tarkastellaan, miten ilmiötä on tutkittu Suomessa.

Yksityisten sotilasyritysten rooli herättää usein ristiriitaisia tunteita, sillä niiden käyttö rinnastetaan monesti eettisiin ongelmiin ja epämääräiseen toimintakulttuuriin. Axelrod esittää kirjassaan, kuinka sotilasyritysten rooli on todellisuudessa kuitenkin huomattavasti moninaisempi, ja niiden käyttäminen on useille valtioille, organisaatioille ja kansainvälisille yhteisöille keskeinen osa toimintaa esimerkiksi konfliktialueilla (Axelrod, 2014).

2.1 Keskeiset käsitteet ja rajaus

2.1.1 Sotilasyritys

Sotilasyritysten (Private military company PMC, private military security company PMSC) määritelmä ei ole täysin tarkka. Esimerkiksi Ortiz kertoo tutkimuksessaan, että osa yrityksistä toimii puhtaasti sotilaalliseksi luokiteltavissa toimeksiannoissa, kun taas osa yrityksistä tarjoaa sotilaspalveluita vain osana laajempaa palvelukokonaisuutta. Hänen mukaansa osa sotilasyrityksistä tai sotilaspalveluita osittain tuottavista yrityksistä on laajentunut ja laajentuu yhteiskunnan muille osa-alueille, kuten kaivosteollisuuteen etenkin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa (Ortiz, 2007). Tässä tutkimuksessa sotilasyritysten tarkastelu on rajattu perustuen tuotettavaan palveluun turvallisuuden osa-alueella.

Singerin määritelmän mukaan sotilasyrityksellä tarkoitetaan voittoa tavoittelevaa organisaatiota, joka tarjoaa sodankäyntiin liittyviä palveluita, ja on erikoistunut esimerkiksi taistelutoimintaan, strategiseen suunnitteluun, operaatioiden tukitoimintaan, koulutukseen, asiantuntijapalveluihin sekä tiedusteluun.

Singer on lajitellut sotilasyritykset kolmeen alaluokkaan perustuen niiden toimintatapaan. Sotilasyritykset (military provider firm MPF), sotilaallista konsultointia tarjoavat yritykset (military consultant firms MCF) ja sotilaallisia tukitoimintoja tarjoavat yritykset (military support firms MSF). (Singer, 2001)

Räkköläisen mukaan etenkin Venäjän osalta ei ole täysin selvää, onko venäläisten sotilasyritysten taustalla puhtaasti liiketoiminnallisia intressejä (Räkköläinen, 2020). Tässä tutkimuksessa niitä kuitenkin käsitellään yrityksenä, koska niiden toimintatapa muistuttaa sitä eniten, eivätkä joukot ole automaattisesti selkeä osa Venäjän tai muun maan asevoimia tai muutakaan organisaatiota. On mahdollista, että myös muiden sotilasyritysten taustalta löytyy vastaavia, muita kuin puhtaasti liiketaloudellisia motiiveja.

Tässä tutkielmassa sotilasyritys eroaa turvallisuusyrityksestä (Private security company PSC), sillä sotilasyrityksen rooliin kuuluu esimerkiksi sotilaallista voimankäyttöä, tiedustelua tai muita tehtäviä, joiden on aiemmin katsottu kuuluvan kansallisvaltioiden vastuulle. Turvallisuusyritykseksi katsotaan yritykset, joiden toimintaan kuuluu korostuneesti yksityisen sektorin kaupallisten turvallisuuspalveluiden tuottaminen, kuten vartiointi ja muu suojeleminen. Schreier ja Caparini jakavat turvallisuusyritysten palvelut vartiointiin, turvatekniikan ja kulunvalvonnan sekä tutkiviin ja riskienhallinnan palveluiden osa-alueisiin (Schreier & Caparini, 2005). Yksityisiä turvallisuusyrityksiä ei tarkastella tässä tutkielmassa. Osa sotilasyrityksistä tuottaa myös merenkulun turvallisuuteen ja suojaamiseen liittyviä palveluita, mutta merellä tapahtuva toiminta on rajattu pois tästä tutkielmasta. Sotilasyritysten mahdollisesti tuottamia muita palveluita ei huomioida tässä tutkielmassa.

2.1.2 Palkkasotilas

Tässä tutkielmassa palkkasotilaalla tarkoitetaan Axelrodin määritelmän mukaan henkilöä, joka on rekrytoitu toimeksiantajalle palvelemaan esimerkiksi sotilaallisessa konfliktissa. Henkilöä motivoi pääasiallisesti raha, vaikka mukana voi olla myös muita motivaattoreita. Henkilö saattaa olla eri kansalaisuutta kuin toimeksiantajatahan valtio tai sijainti, eikä hänellä henkilökohtaisesti ole välttämättä tekemistä kyseessä olevan konfliktin kanssa. Henkilöä ei ole lähetetty toisen valtion tai kansainvälisen yhteisön puolesta, eikä hän ole minkään asevoimien aktiivijäsen. (Axelrod, 2014)

Palkkasotilaan määritelmä on kuitenkin tulkinnanvarainen. Schreierin ja Caparinin mukaan kansainvälisissä sopimuksissa ja lakien tulkinnoissa ei ole päästy toistaiseksi yksimielisyyteen termin määrittelystä. Kylmän sodan aikana voimissaan olleen palkkasoturi-ilmiön aikaan määrittely keskittyi yksittäisten henkilöiden toiminnan määrittelyyn, mutta määrittely on sittemmin edelleen vaikeutunut ammattimaisten kansainvälisten sotilasyritysten toiminnan kehityttyä 90-luvulla. (Schreier & Caparini, 2005)

Schreierin ja Caparinin määritelmän mukaan palkkasotilastoiminta ilmiönä eroaa varsinaisista sotilasyrityksistä siinä, että palkkasotilaiden käyttötapaukset ovat keskeisesti jotakin tiettyä operaatiota varten koottuja ryhmittymiä. Sotilasyritysten toiminta on lähtökohtaisesti yrityksen henkilöstön toteuttamaa kansainvälistä liiketoimintaa sotilastoiminnan alueella. (Schreier & Caparini, 2005)

Koska valtaosa sotilasyrityksistä on kansainvälisiä yhtiöitä, joista osa on suoraan pörssiyrityksiä, on niiden rahoitus ja läpinäkyvyys kuitenkin selvästi paremmalla tasolla kuin yksittäisten palkkasotilaiden toiminnassa olisi. Singerin määritelmän mukaan yritysten toimintaa ohjaavat omistajien ja sijoittajien intressit, kun taas palkkasotilaiden rahoitusmenettelyissä on keskitytty enemmän yksittäisen henkilön etuun lyhyellä tähtämellä, myös harmaata taloutta hyödyntäen. (Singer, 2001)

Singer kertoo, että palkkasotilastoiminnan moottorina voi toimia mikä tahansa taho, jopa esimerkiksi yksittäinen henkilö, joka pyrkii toiminnalla saamaan itselleen valtaa tai hyötyä. Sotilasyritys on puolestaan tiettyyn maahan rekisteröity tai sidonnainen yhtiö, joka toimii tiettyjen lakien puitteissa. Siltikään määrittely ei ole täysin tarkkarajainen, koska esimerkiksi Venäjällä sotilasyritykset on toistaiseksi lainsäädännöllä kielletty. (Singer, 2001)

Räkköläisen mukaan puhuttaessa venäläisistä sotilasyrityksistä, ei taustalla ole välttämättä samalla tavalla laillinen yhtiö, kuten yleensä on. Taustalla on valtionohjaus, ja taustalla kiistelevät turvallisuusviranomaiset sotilasyritysten ohjausvastuusta. Sotilasyrityksiin Venäjällä liittyy myös lainsäädännön mahdollistama uskottava kiistettävyyden (Räkköläinen, 2020). Uskottavalla kiistettävyydellä tarkoitetaan tapaa käyttää sotilasyrityksiä valtiollisissa toimeksiannoissa, jotta tarvittaessa voidaan kiistää valtion suora osallistuminen johonkin tapahtumaan.

Tässä tutkielmassa palkkasotilaan keskeisin ero tietyn valtion asevoimissa palvelemaan sotilaaseen on toimijoiden erilainen laillinen asema. Sotilaalla tarkoitetaan asevoimiin tai muuten järjestäytyneeseen joukkoon kuuluvaa aseistettua ja univormua kantavaa henkilöä, ja sotilaalliseen toimintaan liittyy keskeisesti vuonna 1864 solmittujen Geneven sopimusten tuoma laillinen asema. Shawin mukaan kansainvälisissä sopimuksissa ei suoraan määritellä palkkasotilaan ja sotilaan eroa, ja myös palkkasotilaan erottaminen siviilistä tuottaa ongelmallisen tilanteen (Shaw, 2020).

2.1.3 Tutkielman maantieteellinen alue

Saharan eteläpuolisella Afrikalla tarkoitetaan maantieteellisesti Afrikan osaa, joka alkaa Saharan alueelta ja sen eteläpuolelta. Alueeseen kuuluu myös jakolinjan eteläpuolella sijaitsevia saarivaltioita, kuten Madagaskar, Komorit, Mauritius, Kap Verde ja Sao Tome & Principe. Mantereella jakolinja kulkee välillä Mauritania, Mali, Niger, Tsad, Sudan, Etiopia ja Eritrea.

Iiffe kertoo kirjassaan, kuinka kieli- ja kulttuurialueiden osalta Saharan eteläpuolinen Afrikka ei ole osa arabimaailmaa, kuten Pohjois-Afrikka ja Lähi-itä. Tarkastelualueella puhutuimpia kieliä ovat nigeriläis-kongolaiset kielet, joista puhutuimpia on esimerkiksi Swahili. Ranskan kielellä on useissa valtioissa merkittävä asema vahvana toisena kielenä alueen siirtomaahistorian vuoksi. Englantia sekä hollannin kielestä johdettua afrikaansia puhutaan myös osassa alueita eteläisemmässä Afrikassa. (Iiffe, 2017, s. 203–213)

Iiffen mukaan Saharan eteläpuolista Afrikkaa leimaa ominaisesti alueelle muuta Afrikkaa myöhemmin saapunut kehitys. Taustalla vaikuttavat vahvasti maantieteelliset seikat, sillä Saharan autiomaa on toiminut luonnollisena esteenä

ihmisten helpommalle liikkuvuudelle alueiden välillä. Tästä johtuen alueet Saharan eteläpuolella ovat kehittyneet hyvin pitkään erillään esimerkiksi Pohjois-Afrikasta, jossa hedelmällisen Niilin jokilaakson alueella korkeakulttuurin siviilisaatiot ovat kukoistaneet jo muinaisesta Egyptistä lähtien, saaden vaikutteita myös muilta maantieteellisiltä alueilta keskeisen sijaintinsa vuoksi. (Ilfiffe, 2017, s. 3-20)

Maantieteellisen alueen historialle omaleimaisia piirteitä ovat heimoista koostuneet pienet yhteiskunnat, joskin poikkeuksia löytyy, kuten Etiopian kuningaskunta sekä rannikon suuremmat kaupunkikeskittymät. (Ilfiffe, 2017, s. 3-20)

2.1.4 Sotilasyritysten toimintatavat

Sotilasyritysten toimintaa tarkastellaan tässä tutkielmassa turvallisuuden kontekstissa. Tarkastelualueella on lukuisia sotilasyrityksiä, joiden toiminta on laajentunut myös muille yhteiskunnan alueilla, kuten infrastruktuuriin, kaivostoi-
mintaan ja poliittiseen neuvontaan. Näitä ei kuitenkaan huomioida. Turvallisuuden kontekstilla tarkoitetaan toimintatapoja, jotka on esitelty myöhemmin kohdassa, miten sotilasyrityksiä käytetään.

2.2 Aiempi tutkimus Suomessa

Venäläisten sotilasyritysten toiminnasta on Suomessa hyvin vähän julkista tieteellistä tutkimusta. Verkosta on löydettävissä muutamia tutkimusartikkeleita ja väitöskirja, joiden havainnot tiivistetään tässä osiossa. Lisäksi uutisartikkeleita ja muita kirjoituksia on verkosta löydettävissä jonkin verran. Yksi tämän tutkielman motiiveista onkin täydentää ja koostaa tietoa ilmiöstä suomeksi.

Räkköläinen on avannut venäläisten sotilaspalveluyritysten syntyä artikkelissaan. Artikkeliki keskittyy yritysten syntyyn Venäjällä, ja osaltaan asettaa raamit venäläisten sotilasyritysten taustojen eroista länsimaisiin yrityksiin. Räkköläinen tuo artikkelissaan esille, kuinka venäläisten yritysten taustalla ovat enemmän nationalistiset sekä poliittiset syyt. Länsimaisten yritysten taustalla ovat vaikuttaneet enemmän pidemmät perinteet sotilaspalveluiden kuten tukitoimintojen ulkoistaminen, joita kylmän sodan päättymisen vauhditti. (Räkköläinen, 2020)

Räkköläinen erottelee artikkelissaan viisi keskeistä syytä venäläisten sotilaspalveluyritysten synnylle. Keskeisinä tekijöinä nostetaan esiin toimintaympäristöstä johtuvat syyt, jotka koskevat toimintaa maantieteellisestä alueesta riippumatta. Yrityksen käyttämisellä toiminta on helpompi salata, käyttö on joustavampaa sekä tappiot on mahdollista piilottaa. Räkköläisen mukaan keskeinen syy on toiminnan uskottava kiistettävyys, mikäli Venäjän on tarpeen sanoutua irti omasta vaikuttamisestaan tietyllä maantieteellisellä alueella. Vaikuttaminen yrityksen toiminnan kautta voi olla myös paljon pienempi ulkopoliittinen signaali, kuin kansallisten asevoimien käyttö. Toisaalta Räkköläinen huomauttaa, että Wagnerin osalta näkyvyys voi olla jopa korostettua, koska myös siten on mahdollista lähettää signaali ulkopuolisille (Räkköläinen, 2020). Joustavuus on

yksi keskeinen tekijä myös länsimaisten sotilasyritysten keskeisissä vahvuuksissa verrattuna kansallisiin asevoimiin.

Räkköläinen huomauttaa, että venäläisten sotilaspalveluyritysten taloudellisesta kannattavuudesta ja tunnusluvuista ei juuri ole saatavilla tietoa. Hänen mukaansa on kuitenkin pidetty todennäköisenä yritysten synnyn liittyvän enemmän sisäiseen korruptioon, henkilösuhteisiin sekä Vladimir Putinin vaikutuspiirissä olevien oligarkien suosimiseen (Räkköläinen, 2020). Beliakovan ja Perlo-Freemanin mukaan sotilasyritysten toiminnanvapaus on todennäköisesti osa Venäjän lähtökohtaisesti korruptoitunutta poliittista järjestelmää, joka on valjastettu palvelemaan presidentti Vladimir Putinin ja hänen lähipiirinsä etuja. Sotilasyritysten lisäksi koko Venäjän turvallisuus- ja puolustusteollisuuden alat ovat laajasti korruptoituneita yhdessä esimerkiksi pankki- ja energiasektorin kanssa. Venäläistä turvallisuus- ja puolustusalan korruptiota on käsitelty Beliakovan ja Perlo-Freemanin artikkelissa, jonka keskeisenä havaintona on toiminnan hiljainen hyväksyminen, kunhan toimijat ovat uskollisia presidentti Putinille (Beliakova & Perlo-Freeman, 2018).

Forsström on tutkinut väitöskirjassaan Venäjän sotilasstrategista kehitystä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Väitöskirjassa viistetään venäläistä turvallisuuspalveluiden ulkoistamista, korostaen kuitenkin, ettei ulkoistaminen palveluntuottajille muuta varsinaista pohjaa, jolla Venäjän asevoimat toimivat. Forsström näkee sotilaallisten resurssien ulkoistamisen motivaationa Venäjällä paljolti samoja tekijöitä kuin länsimaisilla vastinpareillaan, eli omien sotilaallisten resurssien vähentäminen ja niihin kohdistuvien tappioiden vähentäminen. Tämä kuitenkin hämärtää rajapintaa sodan ja rauhan välillä. (Forsström, 2019)

3 SOTILASYRITYSTEN TOIMINTATAVAT

Tässä luvussa käsitellään sotilasyritysten taustaa ja kuvataan, mistä ilmiössä on laajemmin kyse. Tämän jälkeen kuvataan yleisiä havaintoja nimenomaan venäläisten sotilasyritysten taustasta, ja luvun lopussa esitellään sotilasyritysten yleisistä rooleista johdettu viitekehys, jota käytetään analyysivaiheessa.

3.1 Mistä sotilasyritykset ovat syntyneet

Singer on käsitellyt artikkelissaan myös kaupallisten sotilaspalveluiden suhdetta kansallisiin asevoimiin. Kansalliset asevoimat eivät Singerin mukaan ole historiallinen itseisarvo, vaan lähtökohtana vasta joitain satoja vuosia vanha ilmiö (Singer, 2001). Saharan eteläpuolisessa Afrikassa viimeisten satojen vuosien ajan historiaa on leimannut lähtökohtaisesti turvallisuuden puuttuminen (Iiffe, 2017, s. 229–268).

Singer huomauttaa, kuinka siirtomaa-ajan huippuvuosina hollantilaisten organisaatiot sekä esimerkiksi englantilaiset Itä-Intian kauppakomppaniat olivat pohjimmiltaan yrityksiä, mutta niillä oli merkittävää taloudellista valtaa sekä käytännössä täysin omassa hallinnassaan olevat asevoimat. Organisaatioita käytettiin kaukana kotimaan maaperältä esimerkiksi Intiassa. Singerin mukaan kauppakomppanioiden emovaltioilla itsellään ei ollut kykyä toimittaa kauas turvallisuuden mahdollistavia joukkoja tai huoltoa, joten silloiset yrityksen kaltaiset organisaatiot olivat joustavin tapa tuottaa suorituskykyä kaukaisilla alueilla (Singer, 2001). Samanlaisia periaatteita on nähtävissä nykypäivänä, sillä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa valtiot ja niiden asevoimien suorituskyvyt ovat keskimäärin vajavaisia, jolloin valtioille turvallisuuskysymysten ratkaisuun on joustavien sotilasyritysten käyttäminen houkutteleva ratkaisu ainakin lyhyellä aikavälillä (Iiffe, 2017, s. 282–316).

Iiffe mainitsee, että nykyaikaisten sotilasyritysten syntyminen Afrikassa johtaa 1960-luvulle, jolloin siirtomaa-ajan päättyminen vähensi länsimaisten

valtioiden sotilaallista läsnäoloa entisissä siirtomaissaan. Useilla valtioilla oli tällöin heikot tai olemattomat omat asevoimat, jolloin syntyi nopeasti tarve hankkia ammattitaitoa ja kalustoa ostopalveluina. Turvallisuusympäristöön syntyi valtiotyhjiöitä, joita valtiot pyrkivät parhaansa mukaan täyttämään. Valtioiden omien asevoimien ylläpitoa eivät ainakaan helpottaneet heikosti koulutetut ja varustetut joukot, joiden sisällä saattoi lisäksi olla etnisiä ristiriitoja. Eri heimoista ja maantieteellisiltä alueilta kotoisin olleet sotilaat eivät välttämättä tulleet toimeen toistensa kanssa, eikä yhteistä kieltäkään aina löytynyt. On kuitenkin huomattava, että esimerkiksi Botswanassa ja Etiopiassa oli jo pitkään aiemmin ollut vahvat kansalliset asevoimat, eikä niiden kohdalla samanlaista yritysten nousua ole nähty. (Ilfie, 2017, s. 282–316)

Liu nostaa artikkelissaan esille, miten aluksi entisiä sotilaita palkattiin työskentelemään löyhemmin organisoiduissa tilanteen mukaan kootuissa joukoissa. Henkilöstönä toimi etenkin Yhdistyneestä Kuningaskunnasta, Ranskasta sekä Etelä-Afrikasta palkattu entisten ammattisotilaiden joukko. Sotilasyrityksiä on toiminut muuallakin maailmassa, mutta Saharan eteläpuolisessa Afrikassa toiminnan määrä on korostuneen suurta. Osittaisena vaikutuksena on mahdollisesti edellä mainittujen valtioiden historiallisesti aktiivinen toiminta alueella, sekä saliliva lainsäädäntö, joka on mahdollistanut myöhemmin sotilasyritysten syntymisen. (Liu, 2009)

Lock kuvaa artikkelissaan, miten kaukaisilla alueilla toimineilla öljy- ja kaasuyhtiöillä on ollut kasvattava vaikutus sotilasyritysten markkinoiden syntyyn. Energiayhtiöiden operoimissa kaukana toimivan siviiliyhteiskunnan palveluiden ja turvallisuuden ulkopuolella, ovat ne palkanneet toimintansa turvaksi yksityisiä sotilaspalveluita, jotka ovat voineet toimia omilla alueillaan varsin vapaasti. (Lock, 1998)

Kylmän sodan päättyminen käynnisti seuraavan selkeäksi sotilasyritysten kehitysvaiheeksi katsottavissa olevan aikakauden. Lock huomauttaa, että kylmän sodan aikana rautaesirippu kulki Euroopan lisäksi myös Afrikassa, ja Neuvostoliitolla oli siellä aktiivinen läsnäolo. Neuvostoliitto toimitti runsaasti aseistusta, sotilaallista neuvonantoa sekä koulutusta useille tärkeille katsomilleen alueilla Saharan eteläpuolella. Neuvostoliiton hajottua useat päättäjät länsimaissa katsoivat historian päättyneen, ja Neuvostoliiton eksistentiaalisen uhkan poistuttua suorat sotilasmenot alkoivat laskea etenkin Yhdysvalloissa. Neuvostoliiton läsnäolo Afrikassa väheni erittäin nopeasti. Persianlahden sodan kaltaiset konfliktit eivät kuitenkaan poistaneet tarvetta sodankäynnille etenkin Yhdysvaltojen kannalta, jolloin sotilaallisia tukipalveluita alettiin enenevässä määrin hankkia yksityisiltä yrityksiltä. Lockin mukaan voidaan arvioida, että nykyaikaisissa konflikteissa esimerkiksi Yhdysvaltojen osalta on toiminta-alueella enemmän yksityisten yritysten henkilöstöä kuin kansallisten asevoimien sotilaita. (Lock, 1998)

Lock huomauttaa miten Saharan eteläpuolisten valtioiden sotilasmenot romahtivat kylmän sodan päättyessä, johtaen voimatyhjiöön, jossa pienelläkin etumatkalla oli mahdollista helposti saada sotilaallisia voittoja poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Lock, 1998). Otollinen maaperä sotilasyritysten käytölle oli syntynyt.

2000-luvun taitteessa on nähtävissä kolmas nykyajan kehitysvaihe sotilasyritysten suosion kasvussa. ISS turvallisuustutkimuksen instituutin raportissa

2010 nostetaan esille, miten globaali terrorisminvastainen sota ja toinen Irakin sota takasivat kansainvälisille sotilasyrityksille liiketoimintaa, kun samalla Venäjällä alkoivat syntyä ensimmäiset sikäläiset sotilasyritykset (Ngoma, 2012).

On huomattava, että yrityksiä on ollut Venäjällä jo 90-luvun alussa, mutta niiden toimintatavat ja mittakaava ovat olleet erittäin pieniä nykypäivään verrattuna. Martenin mukaan 2000-luvulla sotilasyritysten käyttöä alkoi leimata myös rooli ulkopoliittisena työkaluna, joka on etenkin Venäjällä nähty yhdeksi instrumentiksi toteuttaa vaikuttamista ulkomailla. Venäjän halu palata Afrikan mantereelle kilpailemaan EU:n ja Yhdysvaltojen valtatyhjiössä on todennäköisesti toiminut ajavana voimana yritysten synnylle. Venäjän vaikeudet kilpailla esimerkiksi infrastruktuuri- ja taloushankkeissa Kiinan kanssa ovat johtaneet Venäjän profiloitumiseen turvallisuuden osa-alueella. Yhä useamman afrikkalaisen valtion kanssa solmitut turvallisuussopimukset, asekauppa ja sotilasyritykset ovat Venäjälle keskeinen vaikuttamisen viitekehys Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. (Marten, 2018)

Nykyään länsimaisten yksityisten sotilasyritysten toiminta on voittoa tavoittelevaa ammattimaista liiketoimintaa. Tekingunduzin mukaan alan liikevaihto globaalisti on viime vuosina ollut arviolta yli 100 miljardia Yhdysvaltain dollaria, ja 2020-luvulla sotilasyrityksiä oli maailmassa rekisteröity eniten Yhdysvaltoihin, Isoon-Britanniaan, Etelä-Afrikkaan ja Kiinaan (Tekingunduz, 2018).

3.2 Sotilasyritysten käyttäjät ja käytön syyt

Liun mukaan sotilasyritysten käyttäjissä korostuvat valtiot. Valtioiden ostamat palvelut käsittävät tutkimuskirjallisuuden perusteella suurimman osan sotilasyritysten käytöstä (Liu, 2009).

Kansainväliset järjestöt kuten YK, Punainen risti ja Lääkärit ilman rajoja ovat keskeisiä sotilasyritysten käyttäjiä. Spearinin mukaan järjestöt eivät juurikaan nosta seikkaa esiin. On todennäköistä, että järjestöt ovat pragmaattisista syistä ajautuneet käyttämään sotilasyritysten palveluita. Usein konfliktialueilla järjestöjen toiminta voi olla hankala turvata ja järjestää, jonka vuoksi tukitoiminoissa usein käytetään paikallisia tai kansainvälisiä sotilasyrityksiä. Artikkelissaan Spearin kuitenkin arvioi ratkaisujen olevan lyhytkestoisia, ja sotilasyritysten käyttöön humanitaarisissa tehtävissä liittyy vielä ratkaisemattomia ongelmia. (Spearin, 2001)

Spearinin mukaan 90-luvun jälkeen valtiollisten toimijoiden tuki järjestöjen operaatioille on vähentynyt samalla riskien kasvaessa, jonka vuoksi järjestöt käyttävät sotilasyritysten palveluita henkilöstön ja omaisuuden suojaamiseen operaatioalueella. (Spearin, 2001)

Myös yksittäiset henkilöt ovat jossain määrin hyödyntäneet sotilasyritysten palveluita omien tavoitteidensa edistämiseen. Deschamps kuvaa tunnettua tapausta vuonna 2004, kun Päiväntasaajan Guineassa istuvaa presidenttiä Teodoro Obiang Nguema Mbagosoa haastamaan pyrkinyt Severo Moto Nsa oli palkannut yhdessä vallankaappausta suunnitelleiden kanssa avukseen eteläafrikkalaisen

sotilasyrityksen Meteoric Tactical Solutionsin henkilöstöä. Vallankaappaus kuitenkin epäonnistui (Deschamps, 2005).

Myös Venäjällä sotilasyritysten jäsenet ovat koostuneet esimerkiksi entisistä erikoisjoukkojen sotilaista, jotka ovat päättäneet palveluksensa. Liun mukaan sotilasyritysten käytöllä kansainvälisesti on useita syitä. Yhtenä keskeisimpänä tutkimuskirjallisuudessa poliittiset syyt (Liu, 2009)

Liun mukaan turvallisuuskysymysten ratkaiseminen sotilasyritysten avulla on ulkopoliittisesti helpompi keino, sillä valtio voi säilyttää uskottavan kiistettävyyden joukkojen käytössä. Hän huomauttaa miten ongelmatilanteissa valtio voi pyrkiä häivyttämään omaa rooliaan, koska sen kansallisia asevoimia ei ole ollut paikalla. Sisäpoliittisesti voi olla helpompi ostaa palveluita yritykseltä, kuin käydä läpi pitkä prosessi sotilaallisesta puuttumisesta asiaan ulkomailla. Omien miestappioiden kannalta ei myöskään tarvitse kantaa kansallista taakkaa, koska yritysten työntekijöiden menehtyminen ei samalla tavalla linkity kansallisiin tunteisiin. (Liu, 2009)

Sotilasyritysten käyttö on tutkimuskirjallisuudessa todettu hyväksi vaihtoehdoksi joukkojen uskollisuuden vuoksi. Lock kertoo, miten sotilasyrityksillä henkilöstön palkat maksetaan paremmin ajallaan, ja henkilöstö on siten uskollisempaa ja tyytyväisempää toimeksiantajalleen, kuin useissa kansallisissa asevoimissa (Lock, 1998).

Sotilasyritysten käyttötavoissa vallitsee laaja asteikko. Asteikkoa voi havainnollistaa vaikuttavuuden kautta vertailemalla voimankäytön määrää palvelutoiminnassa. Ortizin kuvaaman asteikon vaikuttavimmassa päässä on suora sotilaallinen voimankäyttö, joka on tavallisesti Weberiläisen valtiokäsityksen mukaan valtiollisten asevoimien tehtävä. Asteikon keskivaiheilla on erilaisia kohteensuojauksen ja vartiointin kaltaisia tehtäviä sotilaalliseen toimintaan liittyen. Lievimässä päässä toiminta keskittyy puolestaan sotilaallisiin tukitoimintoihin, kuten logistiikkaan sekä koulutus- ja asiantuntijapalveluihin. (Ortiz, 2007)

Kohteensuojaus ja vartiointi ovat tutkimuskirjallisuudessa usein mainittuja sotilasyritysten käyttökohteita. Samalla tavalla kuin henkilösuojaus, kohteensuojaukseen käytetään palveluita etenkin toisten yritysten mutta myös valtioiden toimesta. Spearinin mukaan käyttäjinä on erityisesti energia- ja kaivosalan kansainvälisiä yrityksiä, jotka operoivat syrjäisillä seuduilla, ja myös kansainväliset järjestöt ovat käyttäneet sotilasyritysten palveluita kohteidensa suojaamiseen toimialueella (Spearin, 2001).

Vartiointia samoilla alueilla voivat suorittavat myös yksityiset siviiliturvallisuuden yritykset. Tässä tapauksessa sotilasyritysten vartiointitoiminta eroaa kohteiden laadun sekä esimerkiksi käytetyn raskaamman aseistuksen osalta selvästi siviilitoimintaan kytkeytyvästä vartiointista. Sotilasyritysten rooli on myös korostuneempi esimerkiksi kriittisessä infrastruktuurissa, kun taas siviiliturvallisuuden yritykset toimivat tavanomaisemmissa toimeksiannoissa matalamman turvatason kohteissa, ja sellaiset on rajattu pois tästä tutkielmasta.

Henkilösuojaustehtävät ovat tutkimuskirjallisuuden alustavan tarkastelun mukaan yksi yleisimpiä sotilasyritysten tehtäviä. Macíasin mukaan hauraissa valtioissa ja konfliktialueilla toimivat toiset yritykset sekä poliittiset henkilöt käyttävät palveluita henkilöstönsä turvallisuuden takaamiseen. Keskeisenä sotilasyritysten palveluiden ostajana on jo pitkään toiminut energia-ala, jonka

toiminnot usein sijaitsevat kaukana kaupunkikeskittymistä ja paikallisten valtioiden kontrollin ulkopuolella. Näissä tapauksissa ainoa keino turvallisuuden taakamiseksi on ostaa palvelut sotilasyritykseltä. (Macías, 2012)

Avustusjärjestöt ja kansainväliset järjestöt käyttävät sotilasyritysten palveluita henkilöstönsä turvaamiseksi, vaikka Spearinin mukaan usein toimintaa ei haluta mahdollisesti poliittisista syistä korostaa. Huomionarvoista on, että sotilasyritysten käytöstä saadut kokemukset ulkopuolistenkaan näkökulmasta eivät ole yksinomaan negatiivisia. Spearinin ja useiden muiden käsittelemä esimerkki valottaa tätä aihetta. Sandline Internationalin ja Executive Outcomesin toimiessa Sierra Leonessa ja Angolassa 90-luvun lopussa, paikalla työskennelleet avustustyöntekijät kokivat turvallisuutensa merkittävästi kasvaneen yritysten läsnäolon vuoksi. Yritysten läsnäolo muihin syihin liittyen vakautti turvallisuustilannetta operaatioalueella, johon monella toimijalla ei ollut halua mennä. Kuitenkin poliittinen paine YK:ta kohtaan oli niin kova, ettei hyvistä kokemuksista huolimatta itse YK solminut sopimusta Executive Outcomesin kanssa. (Spearin, 2001)

Selvästi erottavana roolina ovat myös sotilaalliset toiminnot, kuten Spearinin esiin nostama strateginen neuvonanto, analyysi sekä esimerkiksi riski- ja jatkuvuussuunnittelu. Etenkin valtiot ovat hankkineet sotilaallisen ja turvallisuuden suunnitteluun kyseisiä palveluita sotilasyrityksiltä. (Spearin, 2001)

Logistiikka- ja tukitoiminnot ovat olleet pitkään sotilasyritysten keskeinen käyttökohde. Singerin mukaan etenkin Yhdysvallat on vuosikymmenien ajan painottanut sotilasyritysten käyttöä taustajoukkojen sijaan, esimerkiksi huolehtimaan kuljetuksista sekä tarvikkeiden hallinnasta konfliktialueilla, ja myös muualla (Singer, 2001). Spearin nostaa esille, miten kansainväliset rauhanturvaoperaatiot ja avustusjärjestöt käyttävät aktiivisesti sotilasyrityksiä tukitoimintoihin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Spearin korostaa miten myös maailman ruokaohjelma WFP on käyttänyt sotilasyritysten palveluita suoraan ruokaohjelman tarpeissa ja jopa jakelussa. Tukitoimintoihin kuuluva koulutus on merkittävä toimiala sotilasyrityksille, ja etenkin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa valtiot hankkivat sotilaallista koulutusta yrityksiltä (Spearin, 2001).

Tukitoimintojen operatiivisempaan laitaan laskettava miinanraivaus on näyttäytynyt sotilasyritysten rooleissa. Esimerkiksi Iso-Britannia on käyttänyt Kosovon sodan jälkimainingeissa DSL-nimistä yritystä alueella miinanraivaus- ja pomminpurkutehtäviin (Schreier & Caparini, 2005).

Schreierin ja Caparinin mukaan etenkin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa sotilasyritysten käyttö salametsästyksen torjuntaan on nauttinut vakaata roolia, koska toiminta-alueet ovat yleensä kaukana syrjäisillä seuduilla. Samasta syystä afrikkalaiset valtiot ovat käyttäneet sotilasyrityksiä kansalaisten evakuoointeihin (Schreier & Caparini, 2005). Tuoreena esimerkkinä evakuoinneista on turistien ja kansalaisten evakuointi Al-Shabaabin hyökkäyksen alta Mosambikissa 2021, kun eteläafrikkalaisen Dyck Advisory -yrityksen toimesta henkilöstöä evakuointiin aseistetuilla helikoptereilla. Tosin operaatio keräsi myös kritiikkiä ihmisten etnisestä syrjinnästä, sillä pelastettuja henkilöitä valikoitiin ("Dyck Advisory Group denounces claims of racial discrimination in Palma evacuation", 2021).

Tutkimuskirjallisuuden valossa suora sotilaallinen voimankäyttö on sotilasyrityksille selkeä rooli, mutta selvästi kokonaisuuteen suhteutettuna vähäisempi kuin muut toiminnot. Singerin mukaan sotilaallinen voimankäyttö

näyttäytyy mediassa sotilasyritysten osalta enemmän, koska sen käyttöön liitetään eniten eettisiä ongelmia, ja se on toiminnan vaikuttavimmasta päästä. Kokonaisuutta tarkastellessa rooli on kuitenkin vähäinen, ja valtaosa sotilasyritysten toiminnasta keskittyy muille sotilaallisen toiminnan osa-alueille. (Singer, 2001)

Sotilasyritysten käytössä suoraan voimankäyttöön on saatu kritiikistä huolimatta konkreettisia myös positiivisia tuloksia. Schreierin ja Caparinin sekä muiden esiin nostamia ensimmäisiä tunnettuja sotilasyrityksiä olivat brittiläinen Sandline International sekä eteläafrikkalainen Executive Outcomes. Yritysten osuutta historiassa ei voi ohittaa, sillä Executive Outcomesin perustaja eteläafrikkalainen Eeben Barlow voidaan nähdä alan keskeisenä hahmona, joka on tuotteistanut kaupallisen sodankäynnin menestyksekkääksi tuotteeksi. Nykyään Schreierin ja Caparinin mukaan Barlow tarjoaa asiantuntijapalveluita, ja tietojen mukaan on käynyt myös Venäjällä puhumassa sotilasyritysten käytöstä (Schreier & Caparini, 2005). Tässä tutkielmassa mainitaan usein kapinallisten vastainen toiminta tai vastassitoiminta, jolla tarkoitetaan sotilaallista voimankäyttöä istuvaa hallintoa vastustavia joukkoja kohtaan.

Tiedustelu katsotaan tutkimuskirjallisuudessa sotilaallisen voimankäytön kanssa sotilasyritysten vaikuttavimpaan toimintaan. Lock nostaa esille, miten Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kuten muuallakin maailmalla yritysten palveluksessa on runsaasti entistä tiedustelupalveluiden henkilöstöä, ja sotilasyritykset tarjoavat osana palvelukokonaisuutta myös kaupallisia tiedustelupalveluita (Lock, 1998).

3.3 Venäläisten sotilasyritysten profiloituminen

Venäläisten sotilasyritysten toiminta on uusi, vasta 90-luvulla alkunsa saanut ilmiö. Venäjällä on jopa tuhansia turvallisuusyrityksiä, joiden tehtäviin kuuluu tavanomaista kriittisen infrastruktuurin vartiointia ja henkilösuojausta. Virallisesti kuitenkin länsimaaisia vastaavia sotilasyrityksiä ei ole lainsäädännöllisistä syistä päässyt syntymään monia.

Sotilasyritysten käyttö on kuitenkin nähty Venäjällä mahdollisesti potentiaaliseksi useista syistä. Ráczin mukaan kylmän sodan aikana Neuvostoliitto oli aktiivinen osapuoli useissa proxy-sodissa varsinkin Lähi-idässä ja Aasiassa. Neuvostoliitto lähetti runsaasti sotilasneuvonantajia tukemaan liittolaisiaan ja modernisoimaan heidän asevoimiaan. Neuvostoliiton hajottua Venäjä oli hyvin kiinnostunut länsimaiden kokemuksista sotilasyritysten käytössä. (Rácz, 2020)

Venäläisistä sotilasyrityksistä voidaan mainita useita julkisuudessa tunnistettuja organisaatioita. Vuonna 2018 Syyriassa toiminut Patriot on ilmeisesti armeijan pääesikunnan luomus (Sukhanin, 2020). Russian military brotherhood RMB -niminen sotilasyritys on toiminut ainakin 90-luvulla, mutta sen nykytilasta ei ole tietoa (Deschamps, 2005).

Dynerin mukaan Syyriassa ja Ukrainan Donbassissa on toiminut E.N.O.T Corporation. Yritys on suorittanut operaatioita myös Tadžikistanissa ja Nagorno-Karabakhin alueella. E.N.O.T Corporationin tehtäviin on kuulunut

laittoman maahanmuuton torjunta, huumesalakuljetuksen torjunta sekä järjestytyneen rikollisuuden torjunta. (Dyner, 2018)

Useat venäläiset sotilasyritykset ovat jollain tavalla profiloituneet terrorismitorjuntaan. Dynerin mukaan Cossacks -niminen sotilasyritys on toiminut ainakin Donbassissa, Krimillä, Syyriassa, Irakissa, Afganistanissa ja Tšetšeniassa. Yrityksen tehtävinä on virallisesti ollut aluevalvonta, rajaturvallisuus ja terrorismitorjunta. Redut-Antiterror on toiminut Irakissa, Afganistanissa ja Syyriassa. Antiterror-Orel on toiminut jo vuodesta 1998 ja työllistää erityisesti entisiä Venäjän asevoimien erikoisjoukkojen henkilöitä. (Dyner, 2018)

Feraks Group on yritys, joka koostuu aiemmin Venäjän asevoimiin kuuluneista henkilöistä, kuten useimmat sotilasyritykset Venäjällä ja maailmalla. Feraks on toiminut ainakin Irakissa, Afganistanissa, Irakin Kurdistanissa ja Sri Lankassa. Venäläinen Tigr Top-Rent Security perustettiin puolestaan Irakissa tehtäviä operaatioita varten vuosina 2005–2006, kunnes yritys hajosi. (Dyner, 2018)

Jotkut venäläisistä sotilasyrityksistä ovat aktiivisia kriittisen energiainfrastruktuurin suojaamisessa, kuten MAR Company, RSB-Group ja Moran Security (Dyner, 2018). Keski-Afrikan tasavallassa on toiminut kaivostoiminnan suojaamiseen profiloitunut venäläinen sotilasyritys Sewa Security, joka on tietävästi yksi aiemmin Jevgeni Prigožinin omistama tytäryhtiö (Marten, 2018).

Tällä hetkellä tunnetuin venäläinen sotilasyritys on Wagner, jonka perustamista Ray kuvaa artikkelissaan. Wagner on ollut epävirallisesti olemassa jo 2010-luvun alkupuolelta, ja se tunnettiin hetken aikaa nimellä Slavonic Corps. Wagnerin perusti Dmitri Utkin, ja vasta myöhemmin Wagnerin johtoon nousi tunnettu Jevgeni Prigožin. Wagner ja sen edeltäjä toimivat aktiivisimmin aluksi Syyriassa, Itä-Ukrainassa ja Krimillä 2010-luvun alkupuolella (Ray, 2024). Myös Saharan eteläpuolisen Afrikan alueella Wagnerin toiminta on venäläisistä sotilasyrityksistä kaikkein merkittäväntä. Kirjoitushetkellä tutkimuskirjallisuudessa Wagner-ryhmän oletetaan toimivan Venäjän sotilastiedustelun alaisuudessa (Sukhanin, 2020). Useimpien sotilasyritysten nykytilasta ei ole saatavilla luotettavaa tietoa. On vaikea arvioida, kuinka moni niistä on aktiivisia, tai onko tilalle tullut jo useampia muita yrityksiä, ja miten niiden ohjaus Venäjällä tapahtuu.

3.4 Tutkielman viitekehys

Tämän tutkielman on tarkoitus selvittää systemaattisen kirjallisuuskatsauksen avulla, miten venäläisten sotilasyritysten rooli asettuu luotuun viitekehykseen. Alla taulukossa 1 on taustatutkimuksen perusteella rakennettu viitekehys, joka kuvaa sotilasyritysten erilaisia rooleja turvallisuusympäristössä. Vaakatasossa on jaoteltu roolit niiden vaikuttavuuden mukaan oikealle päin kasvavassa määrin. Vaikuttavuudella tarkoitetaan viitekehyksessä sitä, kuinka lähellä itse lopullista sotilaallista palvelua sotilasyritys on.

Pystysuunnassa on jaoteltu sotilasyritysten toiminta kahteen eri toimintatapaan, jotka on tunnistettavissa aiheeseen liittyvässä tutkimuksessa. Itse systemaattisen kirjallisuuskatsauksen vaiheessa tarkastellaan mihin viitekehysten osa-alueelle venäläisten sotilasyritysten rooli sijoittuu Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja onko toiminnassa eroavaisuuksia länsimaisiin yrityksiin.

Läpinäkymätön tai laitton toiminta. Poliittiset intressit.	Asekätkentä, laittomien toimien tuki	Palvelut vallan kaappanneelle hallinnolle	Palvelut vallan kaappanneelle hallinnolle	Vallankaappauksen toteuttaminen, palvelut vallan kaappanneelle hallinnolle
Laillinen toiminta tai Liiketaloudelliset intressit	Avustusjärjestöjen tuki, miinanraivaus	Valtioiden tilaamat koulutuspalvelut	Salametsästyksen torjunta, kansalaisten evakuointi	Terrorismintorjunta, kapinallisten torjunta, sotilaalliset operaatiot
Tapa/Rooli	Logistiikka, tukitoiminnot	Koulutus ja konsultointi	Tiedustelu, kohteensuojaus, henkilösuojaus	Sotilaallinen voimankäyttö

Taulukko 1 Sotilasyritysten roolit

4 KIRJALLISUUSKATSAUS TUTKIMUSMENETELMÄNÄ

Tässä pro gradu -tutkielmassa menetelmänä käytetään kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsauksia on kolmea erilaista; kuvaileva kirjallisuuskatsaus, integroiva kirjallisuuskatsaus ja systemaattinen kirjallisuuskatsaus.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi tavallisimmista kirjallisuuskatsausten päätyypeistä. Sen voi ymmärtää yleiskuvauksena, joka ei seuraa tiukkoja metodologisia sääntöjä ja rajoja. Lähteinä käytetään monipuolista aineistoa, ja aineiston valinnalle ei ole asetettu tiukkoja menetelmällisiä kriteereitä. Kuvailevalla katsauksella saadaan laaja-alainen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimuskysymykset ovat yleisempiä verrattuna systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen tai meta-analyysiin. Kuvailevaa kirjallisuuskatsausta voidaan käyttää itsenäisenä tutkimusmenetelmänä. Lisäksi se voi auttaa löytämään uusia tutkittavia ilmiöitä systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekemistä varten. (Salminen, 2011)

Integroiva kirjallisuuskatsaus puolestaan on keino saada kattava näkemys tutkittavasta ilmiöstä ja tuottaa uutta tietoa aiemmin tutkitusta aiheesta. Integroiva katsaus eroaa systemaattisesta katsauksesta siten, että se tarjoaa laajemman ja kattavamman näkökulman käsiteltävään aiheeseen. Toisin kuin systemaattinen katsaus, integroiva katsaus ei ole niin valikoiva eikä se seulo tutkimusaineistoa yhtä tarkasti. (Salminen, 2011)

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tieteellinen menetelmä, joka kokoaa, arvioi ja analysoi järjestelmällisesti laajan määrän kirjallisuutta tutkimuskysymyksen aihealueesta. Sen tavoitteena on tuottaa objektiivinen yhteenveto aiheeseen liittyvän kirjallisuuden pohjalta. Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa noudatetaan systemaattista prosessia, ja se on suunniteltu minimoimaan tutkimuksen tekijän omien ennakkokäsitysten vaikutukset. Kun tiedonkeruu ja arviointi tehdään systemaattisesti, se vähentää vääristymiä.

Kirjallisuuskatsauksessa käytetään Finkin mallia. Arlene Fink kertoo kirjassaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmän kuvauksen, toteuttamisen esimerkkeineen.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on Finkin mukaan hyvä menetelmä, koska se on järjestelmällinen, selkeä ja toistettava tapa tunnistaa, arvioida ja yhdistää olemassa olevaa tutkimusta. Finkin systemaattisen kirjallisuuskatsauksen

menetelmä perustaa johtopäätöksensä alkuperäistutkimuksen tuloksiin, eikä vain tulosten tulkintoihin, joten se takaa tulosten paremman perusteellisuuden ja tarkkuuden (Fink, 2014, s. 3-14). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, koska tutkimuskysymyksestä on vaikea löytää luotettavaa tietoa, ja vääristyneen informaation määrä voi olla suuri. Menetelmän avulla tietolähteet tulee arvioitua laajasti, joka lisää luotettavuutta. Menetelmällä saadaan myös hyvin dokumentoitu ja toistettava prosessi, joka lisää tutkimuksen luotettavuutta. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus jättää myös tilaa uusille havainnoille, koska esimerkiksi kaikki mahdolliset roolit eivät ole ennakkoon tiedossa.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa fokus on korkealaatuisessa alkuperäistutkimuksessa, jotta tulokset olisivat luotettavia. Kun keskitytään alkuperäiseen tutkimukseen eikä vain tulkintoihin, katsauksen tulokset ovat tarkkoja ja ne on tehty tiukkojen standardien mukaan. (Fink, 2014, s. 3-14)

Finkin mallin mukaan systemaattinen kirjallisuuskatsaus jakaantuu seitsemään päävaiheeseen:

1. Tutkimuskysymysten määrittely: Alkuvaiheessa laaditaan selkeästi määritellyt tutkimuskysymykset, jotka ohjaavat koko katsauksen prosessia.
2. Lähteiden valinta: Tässä vaiheessa valitaan bibliografiset tietokannat, verkkosivustot ja muut relevantit lähteet. Erityinen painoarvo annetaan tietokannoille, jotka sisältävät alkuperäistutkimusten kokonaisraportteja.
3. Hakutermejä koskevan valinnan tekeminen: Hakutermien määrittely perustuu aiemmin laadittuihin tutkimuskysymyksiin. Sillä varmistetaan, että haku kohdistuu oikeisiin ja relevantteihin lähteisiin.
4. Käytännön seulontakriteerien soveltaminen: Artikkeleiden ja muiden lähteiden alustavan haun jälkeen sovelletaan joukko seulontakriteereitä, kuten julkaisukieli ja -tyyppi, jotta varmistetaan, että valittu materiaali on relevanttia ja ajankohtaista.
5. Metodologisten seulontakriteerien käyttö: Tämä vaihe keskittyy lähteiden tieteellisen laadun arviointiin ja varmistaa, että katsaukseen sisältyvät tutkimukset ovat metodologisesti vankkoja.
6. Katsauksen suorittaminen: Tässä vaiheessa valituista lähteistä kerätään tiedot järjestelmällisesti. Prosessin aikana korostetaan johdonmukaisuutta ja tarkkuutta.
7. Tulosten syntetisointi: Lopuksi kirjallisuuskatsauksen tulokset tiivistetään joko kuvailevasti tai, jos mahdollista, kvantitatiivisen meta-analyysin avulla. Tämä vaihe antaa kokonaiskuvan tutkitusta ilmiöstä ja mahdollisista aukoista tai puutteista kirjallisuudessa.

4.1 Tiedon keräys, lähteet ja rajaukset (tiedonkeruusuunnitelma)

Tietokannat valikoitiin kirjallisuuskatsaukseen yhtenäisten kriteerien mukaisesti. Ensimmäisenä kriteerinä oli, kuinka relevanttia ja kattavaa tietoa tietokannoista löytyy. Valituissa tietokannoissa on laidasta laitaan runsaasti artikkeleita ja muita julkaisuja. Toisena kriteerinä oli yleisesti tietokantojen laatu. Valikoiduissa tietokannoissa on yleisesti alaan liittyvää, laadukasta ja vertaisarvioitua aineistoa. Kolmantena kriteerinä tietokantojen valinnassa oli yleisesti niiden käytettävyys, helppous ja saatavuus. Valittuja tietokantoja pystyy hyödyntämään ilman laajaa kokemusta. Lisäksi käytännön kannalta ne ovat sellaisia, jotka ovat joko vapaasti saatavilla, tai Jyväskylän yliopiston tunnuksilla käytettävissä. Erillisiä maksullisia tai vaikeasti käytettäviä tietokantoja ei otettu mukaan.

Tietokantojen valinnan heikkoutena on kantojen lukumäärä, koska jo tutkielman alussa oli havaittavissa tutkitun tiedon vähäinen määrä, joka taas edellytti keskimääräistä laajempaa tietokantojen käyttöä. Toiseksi tietokantojen heikkoudeksi tunnistettiin painotus englannin kieleen, ja esimerkiksi venäjänkielistä materiaalia ei tietokannoista löydy. Tämä puute on tunnistettu myös tutkimuskysymyksen rajauksessa, koska lähteenä ei käytetä venäjänkielistä lähdeaineistoa. Tietokannoiksi valikoituivat viitekehyksen rakentamisvaiheen ja taustatutkimusvaiheen kautta valintakriteerejä käyttäen kolme tietokantaa.

Ensimmäinen tietokanta on Taylor & Francis Online. Yhdistyneessä kuningaskunnassa perustettu Taylor & Francis julkaisuyhtiö ja myöhemmin perustettu Taylor & Francis Online on yksi johtavista tieteellisten julkaisujen tietokannoista. Se kattaa monipuolisesti eri tieteenaloja, kuten luonnontieteet, yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet. Tietokanta valikoitui mukaan, koska sieltä löytyy paljon aihealueen artikkeleita ja se on yleisesti luotettavaksi tiedetty.

Toinen tietokanta on ProQuest Central. Se on yhdysvaltalainen monialainen tietokanta, joka tarjoaa sisältöä, kuten väitöskirjoja, sanoma- ja aikakauslehtiä, raportteja sekä muita akateemisia julkaisuja. Tietokanta valikoitui mukaan, koska sieltä löytyy runsaasti kansainväliseen politiikkaan liittyvää aihealueen aineistoa.

Kolmas tietokanta on JSTOR. Se on yhdysvaltalainen tietokanta, joka keskittyy humanistisiin ja yhteiskuntatieteellisiin aineistoihin. JSTOR on hyväksi havaittu lähde kansainvälisiin suhteisiin liittyvissä aiheissa ja niihin löytyy sieltä relevanttia aineistoa.

Alun perin mukana oli myös Academic Search Elite EBSCO sekä Scopus, mutta niistä löytynyt aihealueen aineiston määrä oli niin pieni, että ne jätettiin pois lopullisessa aineiston keräyksessä.

Finkin mukaan hakutermeillä on keskeinen rooli kirjallisuuskatsauksen laatimisessa, ja niiden tehokas käyttö varmistaa paremman kirjallisuuden tavoittamisen. Yhtenä keinona löytää sopivia hakutermejä on tarkastella tutkittavien artikkelien käyttämiä termejä ja ottaa huomioon niiden synonyymit. Lisäksi hakujen kohdentamisessa voidaan hyödyntää Boolean operaattoreita, kuten AND, OR ja NOT, joiden avulla voidaan yhdistää, rajata tai sulkea pois hakutermejä, ja näin parantaa hakutuloksia. (Fink, 2014, s. 18-25)

Hakutermien valinnassa tarkasteltiin viitekehysten luonnin yhteydessä läpikäytyä alan tutkimuskirjallisuutta. Kirjallisuuden avulla koostettiin avainsanoja 5WH-menetelmän (what, who, when, where, why, and how) avulla. Hakutermien rajallisuutta lisää tunnistetusti vain englannin ja suomen kielen käyttö. Hakutermien luontivaiheessa kokeillut hakutermit on lueteltu liitteessä 2.

Termien avulla yhdistelemällä muodostettiin erilaisia hakulausekkeita. Tavoitteena oli pitää hakulausekkeet kuitenkin melko yksinkertaisina, koska alkukatsauksen perusteella suoraan aiheeseen liittyvää aineistoa ei ole paljoa. Lisäksi hakulausekkeista olisi voinut esimerkiksi kaikki valtioiden nimet yhdistelemällä tulla liian tarkkoja ja työläitä käyttää. Lisäksi joissain tietokannoissa liian monimutkaisten hakulausekkeiden käyttö tuotti alkuvaiheen pohjatyössä heikosti tuloksia.

Hakulausekkeita päädyttiin yksinkertaistamaan useista syistä. Termien käytöstä huolimatta useat tietokannat eivät tuottaneet yhtään tuloksia. Vuosiluku jätettiin hausta pois tarpeettomana, koska tarkoituksena oli joka tapauksessa tarkastella venäläisten sotilasyritysten toimintaa, jolloin neuvostoaikaiset asiat jäävät jo hakusanan perusteella pois. Myös erilaisten sotilasyritysten käytötapojen termien käytön päädyttiin jättämään pois. Syy oli, että se voisi mahdollisesti rajoittaa hakutuloksia, mikäli venäläisten sotilasyritysten rooli ei asettuisikaan ollenkaan viitekehukseen vaan olisi aivan toisenlainen.

Lisäksi kaikkien Saharan eteläpuolisen Afrikan valtioiden huomioiminen listauksessa ei tuottanut lisäarvoa, koska aineistoissa puhutaan hyvin yleisesti kattotermillä Afrikka. Aineistoissa pystyi sen jälkeen tarkastelussa sulkemaan ulos aineistot, joissa sotilasyritysten toiminta koski muita Afrikan alueita. Suomen kielellä haut eivät tuottaneet käytännössä yhtään tuloksia, joten lopulliset aineistot ovat kaikki englanninkielisiä.

Lopulta myös venäläisten sotilasyritysten termi ja synonyymit tuottivat hankaluuksia. Useat tietokannat antavat valtavasti hakutuloksia, mikäli mukaan lisätään termi "russian military", mutta taas liian vähän tuloksia sotilasyritysten synonyymeilla. Lopulta päädyttiin käyttämään yhtä vain hyvin yksinkertaista hakulauseketta "Russian" AND "Private military" AND "Africa". Hakulauseke tuotti kohtuullisen tuloksen, noin muutama sata tulosta kolmesta tietokannasta Taylor Francis, JSTOR ja Proquest.

Käytännön seulana aineiston esivalinnassa mukaanottokriteereinä toimivat seuraavat tekijät:

- Lukuoikeus Jyväskylän yliopiston tunnuksilla koko aineistoon
- Lähteen kieli englanti
- Lähteen tyyppinä tieteellinen lehti
- Maantieteellinen alue selkeästi jokin Saharan eteläpuolisen Afrikan valtio
- Aineistossa tulee selvästi kertoa roolista (jos roolia ei määritelty tai kerrotaan liian ylimalkaisesti, se jätetään pois)
- Julkaisuväli 2000–2024
- Käsiteltyjen tapahtumien aikaväli 2000–2024

Erillisiä poissulkukriteereitä ei näin ollen tarvittu, koska mukaanottokriteerien avulla sai riittävän johdonmukaisen karsinnan suoritettua. Ennakkoon muotoillulla hakulausekkeella tietokannat antoivat hakutuloksia yhteensä seuraavasti:

- ProQuest 180 kpl
- JSTOR 78 kpl
- Taylor & Francis 192 kpl

Jokainen hakutulos katsottiin erikseen läpi, koska vasta katsomalla sisältöä pystyi arvioimaan käytännön seulontakriteerien mukaisen lähteen. Suurin osa tuloksista karsiutui pois, koska niissä käsiteltiin venäläisten sotilasyritysten toimintaa hyvin yleisellä tasolla, eikä niistä ollut siksi hyötyä roolien selvittämisessä.

Toiseksi yleisin poissulkukriteeri oli maantieteellisen alueen sijoittuminen Pohjois-Afrikkaan, Lähi-Itään tai merelliseen toimintaan liittyen, jotka oli kaikki rajattu pois katsauksen laajuudesta. Kolmanneksi yleisin poissulku tapahtui siksi, että aineisto ei yksinkertaisesti liittynyt juuri mitenkään haettuun aiheeseen, vaan niissä käsiteltiin esimerkiksi kiinalaisia sotilasyrityksiä Afrikassa, ja venäläinen toiminta oli mainittu ohimennen esimerkinomaisesti.

Tuloksissa oli myös monella tavalla tulkittavaa aineistoa. Esimerkiksi yhdessä artikkelissa viitattiin Wagnerin sotilaallisen toiminnan ulottuvan useisiin Afrikan valtioihin. Laajan aineiston katsauksen perusteella väitteiden perusteena oli turkkilaisen uutistoimiston tekemä juttu ja siinä käytetty kartta. Näille tiedoille ei kuitenkaan löytynyt vahvistusta tai tukea muista aineistoista.

Muutamit hakutulokset karsiutuivat pois, koska niissä ei ollut nähtävissä luotettavasti mistä ajankohdasta on kyse. Yksikään hakutulos ei kuitenkaan karsiutunut pois, siksi että toiminta sijoittuisi kokonaan 90-luvulle. Käytännössä kaikki toiminta tapahtui pitkälti 2010–2020-luvulla.

Kokonaisuudessaan aineistoa löytyi lopulta melko vähän, mikä tunnistettiin tutkielman mahdolliseksi riskiksi. Katsauksen seuraavaa metodologista vaihetta varten löytyi kuitenkin vähäinen mutta riittävä määrä aineistoa. Joukosta tiivistyi ensimmäisen seulan jälkeen tuloksia seuraavasti:

- ProQuest 10 kpl
- JSTOR 1 kpl
- Taylor & Francis 6 kpl

ProQuestin suurempi lukumäärä johtuu osaksi siitä, että se tarkasteltiin ensimmäisenä, ja mikäli sama lähde oli listattu myöhemmissä, sitä ei otettu enää mukaan. Eli lopulta seuraavaa vaihetta varten oli yhteensä 17 lähdeä.

4.2 Tutkimusaineiston luokittelu ja valinta

Tiedonhakuvaiheen ensimmäinen vaihe keskittyi laajan kirjallisuusvalikoiman hankkimiseen. Toisessa vaiheessa hakua tarkennetaan keskittymällä metodologiseen laatuun, analyysiin ja raportointiin. Finkin mukaan se auttaa varmistamaan, että valitut lähteet ovat paitsi aiheellisia myös korkealaatuisia. Finkin mukaan vahva metodologinen suodatus on välttämätön, jotta voidaan tunnistaa ja erottaa laadukkaat tutkimukset niistä, jotka ovat heikompia tai eivät ole

suunniteltu hyvin. Kaksivaiheisen seulonnan avulla kirjallisuuskatsauksessa arvioidut tutkimukset ovat sekä relevantteja että luotettavia. (Fink, 2014, s. 47-54)

Lopullisiksi aineistoiksi analyysiin valikoituivat:

- Neethling, T. (2020). Assessing Russia's New Interaction with Africa: Energy Diplomacy, Arms Exports and Mineral Resource Markets. *Strategic Review for Southern Africa*, 42(2) 15–42.
- Mussa, M., & Dubianskij, M. (2023). "Black cat in a dark room": Examining the impact of Russia's Wagner group in the Central African Republic and Mali. *Journal of International Affairs*, 75(2) 213–230.
- Majchút, I. (2023). Central African Republic: The west contra Russia in the conflict solution. *Politické Vedy*, 2022(4) 213–230.
- Kollakowski, T. (2022). "Great regional engagement" rather than "great sea power". *Naval War College Review*, 75(1) 83–106.
- Issaev, L. (2022). Perceptions of Russia's 'return' to Africa: Views from West Africa. *South African Journal of International Affairs*, 29(4) 425–444.
- Bosch, S. (2012). Private military and security contractors: A face-off with the notion of direct participation in hostilities, in international armed conflicts. *Journal for Juridical Science*, 37(2) 1–34.
- Østensen, Å. G., & Bukkvoll, T. (2021). Private military companies – Russian great power politics on the cheap? *Small wars & insurgencies*, 33(1).
- Mensah, A. N. A., & Aning, K. (2022). Russia Resurgent? Untangling the Role and Meaning of Moscow's Proxies in West Africa and the Sahel. *Strategic Review for Southern Africa*, 44(1) 47–63.
- Ovigwe, E. (2022). Russia's private military diplomacy in Africa: High risk, low reward, limited impact. *South African Journal of International Affairs*, 29(4) 445–462.
- Potočňák, A., & Mareš, M. (2022). Russia's Private Military Enterprises as a Multipurpose Tool of Hybrid Warfare. *The Journal of Slavic Military Studies*, 35(2) 181–204.
- Marten, K. (2018). Russia's use of semi-state security forces: The case of the Wagner Group. *Department of Political Science, Barnard College, Columbia University*, 35(3) 181–204.
- Hayrapetyan, L., & Kučera, J. (2022). Russian Foot on the Central African Republic's Soil: An Example of a Tactical Alliance. *Central European Journal of International and Security Studies*, 16(3) 34–55.
- Titeca, K. (2023). Russian Influence, anti-Western Sentiments, and African Agency: The Struggle for Influence in the Democratic Republic of Congo. *Strategic Review for Southern Africa*, 45(1) 49–68.
- Aden, H., & Marsh, N. (2023). Security Logics of Africa's Divided Position on Russia's Invasion of Ukraine. *Strategic Review for Southern Africa*, 2022(44)
- Elbassoussy, A. (2021). The growing Russian role in sub-Saharan Africa: Interests, opportunities and limitations. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 4(3) 251–270.
- Bhattacharya, S. (2023). Ukraine Crisis and its Impact on Africa. *National Security New Delhi*, 5(3) 337–351.

- Aden, H., & Marsh, N. (2023). Security Logics of Africa's Divided Position on Russia's Invasion of Ukraine. *Strategic Review for Southern Africa*, 44(1) 111-114.
- Potîrniche, M. (2018). Russian campaign in Africa – results and implications. The Russian-Ukrainian conflict. *Strategic Impact*, 2018(68) 67-72.

Metodologisten kriteerien valinta osoittautui melko haastavaksi. Valinnassa on tehtävä punnintaa riittävän tietomäärän ja laadun välillä. Vaikka Finkin mukaan teoriassa ideaalitulanteessa kaikkien mukaan otettavien tutkimusten tulisi läpäistä tiukka kriteerit täyttävä seula, tosiasiallisesti vain harvat tutkimukset voivat läpäistä kaikki kriteerit. Tästä syystä aineiston läpikäynnissä on käytännön syistä arvioitava myös muun tasoista aineistoa. (Fink, 2014, s. 100-136)

Koska lopullista aineistoa oli vain vähän ja ideaalitulanteen mukaisen metodologisen seulan rakentaminen olisi hankalaa, jätettiin täysimitallinen metodologisen seulan vaihe pois. Liiallisen karsinnan toteuttaminen olisi muutoin voinut johtaa liian suppeaan kuvaan tutkimusalueen aiheesta. Finkin mallin mukaisessa metodologisessa seulassa on tarkoituksena myös etsiä aineistosta relevantteimmat tietolähteet. Venäläisten sotilasyritysten roolista Saharan eteläpuolisessa Afrikassa on vain vähän tietoa, joten käytännössä kaikki ensimmäisen vaiheen seulan läpäisseet aineistot ovat relevantteja tutkimuskysymyksen kannalta.

Metodologisen seulan sijaan aineisto käytiin kuitenkin kevyesti läpi, ja varmistettiin, että aineistoissa on käytetty lähteitä hyväksi laadukkaalla tavalla. Kriteerit olivat:

- Artikkelissa on useampia lähteitä
- Artikkelissa käytetyt lähteet ovat laadultaan monipuolisia, esimerkiksi virallisia asiakirjoja, tutkimuslaitosten raportteja tai asiantuntijahaastatteluita, eikä pelkästään uutisia

4.3 Analyysin toteutus

Analyysivaiheessa syntetisoitiin kerätyn aineiston tiedot. Finkin mukaan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen synteesivaiheella on neljä tarkoitusta;

1. Kuvata nykyistä tietämystä tutkitusta aiheesta
2. Tunnistaa mahdollinen lisätutkimuksen merkitys ja tarve
3. Selittää tutkimusaineiston löydöksiä
4. Kuvata aihepiirin tutkimuksen tasoa

Nykyinen tutkimustietämys venäläisistä sotilasyrityksistä on rajallista mutta kasvavaa. Huomattavaa on, että tutkimusartikkeleiden määrä tietokannoissa on lisääntynyt vuosina 2022–2023 selvästi. On mahdollista, että varsinkin roolien ja käyttökohteiden osalta aineistossa on merkittäviä katvealueita, eivätkä kaikki todelliset roolit nouse merkittävästi esiin. Valtaosassa artikkeleita toimita käsitellään vain yleisellä tasolla.

Viime vuosina venäläiset sotilasyritykset ovat saaneet kasvavissa määrin medianäkyvyyttä, ainakin Wagner. Suurin osa tiedoista koostuu lehtiartikkeleista ja tutkimusraporteista. Tämänhetkinen tietämys aihepiiristä ei ole yksityiskohtaisesti keskittynyt puhtaasti roolien tutkimiseen, vaan enemmän sotilasyritysten toimintaan osana Venäjän ulkopoliittikkaa laajemmassa kontekstissa.

Tutkimusaineistossa on mainittu tietyt valtiot useita kertoja. Niissä on useimmiten kyseessä sama operaatio. Venäläisiä alueella toimivia sotilasyrityksiä ovat Wagner, Sewa-security ja AFRIC.

5 VENÄLÄISTEN SOTILASYRITYSTEN KESKEISET ROOLIT

Tässä luvussa esitellään aineiston perusteella tehdyn analyysin havainnot venäläisten sotilasyritysten rooleista. Venäläisen Wagnerin toiminta on ollut merkittävässä roolissa useiden Afrikan maiden, kuten Keski-Afrikan tasavallan, Malin ja Sudanin hallintojen jatkuvuuden takaamisessa. Wagner on tukenut hallituksia taistelussa islamistisia kapinallisryhmiä vastaan, osallistunut turvallisuusjoukkojen kouluttamiseen ja tarjonnut sotilaallista neuvontaa, samalla kun se on hyötynyt luonnonvaroista. Lisäksi Wagnerin toimintaan on liittynyt informaatio-operaatioita, jotka ovat pyrkineet parantamaan Venäjän imagoa Afrikassa. Wagnerin toiminta on ollut ajoittain hyvin näkyvää, ja toiminta on myös herättänyt kritiikkiä ja kysymyksiä sen menetelmistä ja tavoitteista. Havainnot valtioittain on esitetty liitteessä 1.

5.1 Henkilösuojaus ja kohteensuojaus

Henkilösuojaus ja kohteensuojaus korostuvat aineistoissa yhtenä keskeisimpänä roolina. Useimmissa aineistoissa venäläiset sotilasyritykset olivat ainakin jollain tasolla mukana toiminnoissa.

Kohteensuojauksen korostuminen voi johtua Venäjän pyrkimyksistä varmistaa toiminnan jatkuvuus Afrikassa. Esimerkiksi Østensen ja Bukkvoll arvioivat venäläisten sotilasyritysten keskeisenä tavoitteena Sudanissa olevan Sudanin sataman toiminnan varmistaminen, koska sataman kautta Venäjä kykenee täydentämään koko koillis-Afrikan operaatioitaan logistisesti. Sudanin sataman alueella on myös merkittävä öljyputkien kohtaamispaikka, ja Venäjä on ollut kiinnostunut oikeuksista öljyn etsintään alueella (Østensen & Bukkvoll, 2021). Taustalla on myös siis merkittäviä taloudellisia intressejä, joiden hyödyntämiseksi kriittisen infrastruktuurin hallinta on tärkeää. Aden & Marsh toteavat yhtenevästi artikkelissaan Wagnerin toiminnan Keski-Afrikan tasavallassa keskittyneen paljolti alueille, joissa on kaivostoimintaa sekä kapinallisia, ja Wagnerin tavoite on

pitää kapinalliset pois kaivoksilta (Aden & Marsh, 2023). Sudanissa Wagnerin on julkisesti kerrottu turvaavan Venäjän intressien mukaista kaivostoimintaa (Potîrniche, 2018). Tutkimusaineistot ovat varsin yhteneväisiä havaintojen osalta.

Bhattacharyan havainnot ovat yhteneviä Guinean osalta, jossa sotilasyrityksiä käytettiin venäläisen kaivostoiminnan suojaamiseen. Guineassa toimiva Rusal on merkittävä alumiinia tuottava teollisuusyritys Venäjällä. Venäjä hankkii Guinean kaivoksilta bauksiittia, jota tarvitaan alumiinin valmistukseen. Bhattacharya nostaa artikkelissaan esille perusmekaniikan, jossa Venäjä tuottaa afrikkalaiselle valtiolle koulutus- ja tukipalveluita sekä taistelee kapinallisia vastaan, ja vastineeksi saa oikeuksia valtioiden kaivoksiin, satamiin sekä kaupallista yhteistyötä (Bhattacharya, 2023). Havainnot ovat yhteneviä sen osalta, että Venäjä käyttää sotilasyrityksiä omien taloudellisten intressien jatkuvuuden ja turvallisuuden takaamisen välineenä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa.

Myös Marten kuvaa artikkelissaan Wagnerin toimintaa Keski-Afrikan tasavallassa varsin yhtenevällä tavalla. Vastineeksi hallinnon koulutus- ja asiantuntijapalveluista, Wagner sai oikeuden hyötyä kaivostoiminnasta (Marten, 2018). Keski-Afrikan tasavallan esimerkki eroaa Sudanista ja Guineasta kuitenkin siinä, että siellä suoraan Wagner on ollut aktiivinen kaivostoiminnassa ja myös Prigožinin yhtiöt, ei jokin muu venäläinen toimija kuten muualla. Martenin mukaan venäläisten sotilasyritysten toiminta eroaa länsimaisista toimijoista keskeisesti siten, että niissä sekoittuvat keskenään sotilasyrityksen, valtion sekä yksittäisten vaikutusvaltaisten henkilöiden toiminta ja intressit (Marten, 2018). Tämä konkretisoituu hyvin kyseisessä kaivostoiminnassa. Myös Hayrapetyan ja Kučera päätyvät artikkelissaan yhtenäiseen havaintoon, jossa Keski-Afrikan tasavallan hallintoa suojelemalla Venäjä on pyrkinyt takaamaan toiminnan jatkuvuuden (Hayrapetyan & Kučera, 2022).

Myös Mussa ja Dubianskij toteavat sotilasyritysten käytön ensisijaisen tarkoituksen olevan Venäjän etujen jatkuvuuden takaaminen Afrikassa, ja henkilösuojaus on nostettu yhdeksi keinoksi varmistaa asia. Vastineeksi palveluista esimerkiksi Mali on maksanut noin 10 miljoonaa dollaria kuussa, sekä antanut Venäjälle oikeuksia kaivoksiin. Kun Venäjälle myönteinen hallinto on saatu valtaan, sen vallassa pysymistä autetaan varmistamalla hallinnon avainhenkilöiden turvallisuus. Mussa & Dubianskij käyttävät tästä hyvin kuvaavaa termiä ”coup-proofing” (Mussa & Dubianskij, 2023). Täten sotilasyritysten käyttö myös näissä tapauksissa tukee selvästi Venäjän isomman kuvan tavoitteiden toteutumista. Myös Malissa on Issaevin artikkelin mukaan yhtenäinen toimintatapa, sillä Venäjä saa hallinnon henkilöstön suojelemisesta vastineeksi oikeuksia kaivoksiin sekä poliittista myötätuntoa (Issaev, 2022).

5.2 Koulutus ja neuvonanto

Koulutus ja neuvonanto on aineiston perusteella kaikkein yleisin rooli. Sitä tapahtui lähes jokaisessa tutkimusaineiston valtiossa. Sotilaallinen neuvonanto kohdistui kaikissa tapauksissa paikalliselle hallinnolle. Venäjän roolia sotilaallisen toiminnan kehittämisessä ja neuvonannossa ei voi vähätellä. Esimerkiksi

Keski-Afrikan tasavallassa kansallisen turvallisuuden neuvonantajaksi on nimetty entinen FSB:n virkamies Valery Saharov (Aden & Marsh, 2023). Myös koulutuspalveluiden taustalla on pyrkimys taata paikallisen hallinnon turvallisuus ja kyvykkyys esimerkiksi kapinallisia vastaan taistelussa.

Aden & Marsh kuvaavat artikkelissaan, miten Wagneria käytettiin Keski-Afrikan tasavallassa paikallisten puolisotilaallisten joukkojen kouluttamiseen. Tavoitteena oli saada joukot integroitumaan maan asevoimiin. Koulutus tosin epäonnistui osin, ja puolisotilaalliset joukot lähinnä alkoivat käyttää väkivaltaa paikallista siviiliväestöä kohtaan. (Aden & Marsh, 2023)

Myös Mussa & Dubianskij nostavat esiin Wagnerin sotilas- ja siviilijoukkojen koulutuksen roolia, ja todennäköisesti artikkelissa tarkoitettu siviilien koulutus tarkoittaa juuri Adenin ja Marshin mainitsemia puolisotilaallisia joukkoja (Mussa & Dubianskij, 2023). Potočňák & Mareš analysoivat artikkelissaan venäläisten sotilasyritysten koulutustoiminnan laajuutta, sillä Keski-Afrikan tasavallassa Wagner on kouluttanut hallinnon joukkoja, mutta myös paikallisten lainvalvontaviranomaisten henkilöstöä. Potočňák & Marešin mukaan sotilasyrityksen toiminta on Venäjän mielestä katsottu ilmeisen kannattavaksi, koska tiettyinä hetkenä sotilaskouluttajia oli vain viisi, kun yrityksen kouluttajia oli paikalla 170 henkilöä (Potočňák & Mareš, 2022). Majchút puolestaan täsmentää Keski-Afrikan tasavallassa hallituksen joukkojen koulutuksen keskittyneen nimenomaan kapinallisten torjuntaan (Majchút, 2023). Myös Malissa rooli on ollut puhtaasti hallinnon joukkojen koulutus, eikä eroja isoissa linjoissa ole (Aden & Marsh, 2023). Malissa koulutettujen joukkojen määrät liikkuvat sadoissa henkilöissä, ja Ovigwen havainnot tukevat muissa artikkeleissa esitettyä kuvaa hallinnon vallassa pysymisen takaamisesta tukemalla joukkoja (Ovigwe, 2022). Hallinnon joukkojen koulutus on Malissa myös Mussa & Dubianskin havaintojen mukaan keskeinen rooli, ja Wagner on saanut operaatiosta palkkioksi käyttöönsä kaivosalueita Malin Sikassossa ja Koulikorossa (Mussa & Dubianskij, 2023). Sudanissa joukkojen koulutus on keskittynyt maan sotilashenkilöstön sekä Sudanin tiedusteluviranomaisen henkilöstön koulutukseen (Østensen & Bukkvoll, 2021).

Nigerian osalta Elbassoussy nostaa muiden valtioiden kanssa yhteneväksi Wagnerin käytön Nigerian hallituksen joukkojen kouluttamisessa. Koulutuksen sisältöön kuului artikkelin mukaan sotilaallista koulutusta, kuten vastasisitointia, ja myös merirosvojen vastaisen toiminnan koulutus, jossa Nigeria tarvitsi tukea terroristijärjestö Boko Haramia vastaan taistelussa. Huomattavana erona kuitenkin mainitaan myös Nigerian rauhanturvajoukkojen koulutus, jota ei muissa valtioissa havaittu roolina. (Elbassoussy, 2021)

Issaev huomauttaa Venäjän solmineen puolustus- ja turvallisuusyhteistyösopimuksia useiden G5 Sahel-maiden (Burkina Faso, Tsad, Mali, Mauritania ja Niger) kanssa. Sopimuksissa on nimenomaan sovittu tukitoiminnoista sekä koulutustoiminnasta, ja hallinnon suojaaminen sotilasyrityksillä on ollut nimenomainen tarkoitus (Issaev, 2022). Koulutustoiminta osana laajempaa turvallisuusyhteistyötä tukee käsitystä sotilasyritysten roolista osana laajempaa venäläistä vaikuttamista ja etujen varmistamista.

Myös Kongon demokraattisen tasavallan havainnot tukevat muiden artikkeleiden havaintoja. Titecan mukaan Kongon demokraattisen tasavallan intresseinä on saada tukea kapinallisia vastaan taistelussa, sekä kohonnut tarve suojata hallinnon avainhenkilöitä (Titeca, 2023).

Kokonaisuutena aineistot tukevat toisiaan siinä, että koulutuksen taustalla on ennemmin Venäjän laajempi molempia osapuolia hyödyttävä strateginen ratkaisu, eikä jonkin yksityisen tahon tilaama koulutuspalvelu. Koulutus jakaantuu myös hyvin erilaisille tahoille, kuten paikallisen valtion asevoimille, lainvalvontaviranomaisille, tiedusteluviranomaisille sekä puolisotilaallisille joukoille. Mikäli venäläisiä sotilasyrityksiä käytettäisiin länsimaiseen tapaan, olisi oletettavaa, että koko aineistomäärästä löytyisi edes jokin esimerkki koulutustoiminnasta yksityiselle taholle, mutta niitä ei löytynyt.

5.3 Terrorismintorjunta, vastasissitoiminta, sotilaallinen voimankäyttö

Terrorismintorjunta, vastasissitoiminta ja sotilaallinen voimankäyttö olivat tutkimusaineiston perusteella kolmas yleinen kokonaisuus venäläisten sotilasyritysten roolissa. Lähes kaikissa aineistossa esiintyneissä valtioissa esiintyi vähintään terrorismintorjunnan ja vastasissitoiminnan aktiviteetteja. Sotilaallinen voimankäyttö on erotettu omakseen, koska siinä viitataan enemmän valtioiden väliseen sodankäyntiin.

Hayrapetyan & Kučerán mukaan kapinallisten vastainen toiminta on keskeinen rooli ainakin Keski-Afrikan tasavallassa, jossa Wagnerilla on ollut käytössään myös raskaampaa aseistusta (Hayrapetyan & Kučera, 2022). Mussan ja Dubianskin mukaan Wagnerin vastasissitoiminta Keski-Afrikan tasavallassa on keskittynyt alueille, joissa on kaivostoimintaa. Sotilaallinen voimankäyttö on ollut paikoin ankaraa, ja käytännössä sen seurauksena joidenkin alueiden koko hallinta on ollut käytännössä Wagnerilla. Kirjoittajien mukaan myös Sudanin havainnot ovat täysin vastaavia sotilaallisen voimankäytön keskittymisessä esimerkiksi kultakaivosten lähialueille (Mussa & Dubianskij, 2023). Havainnot ovat yhteneväisiä myös kohteensuojauksessa korostuneille alueille, jotka liittyivät paikallisen hallinnon jatkuvuuden turvaamiseen ja luonnonvarojen tehokkaaseen hyödyntämiseen. Kaivostoiminnan keskeiset alueet ovatkin olleet Afrikan historiassa yleensä muita maanosia rauhallisempia, koska niillä alueilla järjestyksenpito on luonnonvarojen tärkeyden takia vahvempaa.

Mensahin ja Aningin mukaan havainnot Malista tukevat varsin yhtenäistä kuvaa Wagnerin roolista. Malin hallinto on käyttänyt Wagneria jihadistikapinallisten vastaisessa taistelussa, ja venäläisten sotilasyritysten rooli on vain korostunut länsimaiden vetäytyttyä Malista (Mensah & Aning, 2022). Yleisesti aineistoissa sotilaallinen voimankäyttö oli suuressa osassa valtioita kapinallisten vastaista toimintaa, ei valtioiden välistä sotimista.

Elbassoyssyn mukaan venäläisten sotilasyritysten toiminta Sudanissa ja Mosambikissa liittyy samalla tavalla yhtenevästi paikallisen hallinnon tukemiseen taistelussa kapinallisia vastaan. Hän nostaa artikkelissaan myös esille

laajemmin venäläisten pyrkimykset terrorismintorjuntaan ulkomailla, ja toimia perustellaan Venäjän omalla terrorismintorjunnan mahdollistamalla lainsäädännöllä (Elbassoussy, 2021). On kuitenkin varsin epätodennäköistä, että Venäjän puhtaasti terrorismin kitkemisen takia operoisi sattumalta juuri niillä alueilla, joilla se toimii. Toiminta kytkeytyy samanlaiseen asetelmaan kuin muissakin maissa, joissa varmistetaan itselle myönteisen hallinnon toiminta ja pääsy luonnonvaroihin.

Neethlingin havainnot kertovat Mosambikissa myös venäläisten sotilasyritysten käytöstä kapinallisia vastaan taistelussa. Huomattava taustaero nostossa on kuitenkin se, että Neethling kertoo Venäjän ja Mosambikin yhteistyösopimuksesta myös tiedustelutiedon jakamisessa (Neethling, 2020). Puolustus- ja yhteistyösopimukset Venäjän ja Saharan eteläpuolisen Afrikan maiden välillä, sekä niihin liittyvä sotilaallinen toiminta ovat varsin yhteneväinen kuvio tavoitteineen, joten yleisesti aineisto tukee toisiaan erittäin hyvin.

Ainoa eroava tapaus on Etiopian ja Eritrean välinen sota, joka jatkui vielä vuonna 2000. Boschin mukaan Eritrean ja Etiopian välisessä sodassa 1998–2000 molemmat osapuolet olivat hankkineet Venäjältä SU-27 hävittäjiä. Boschin mukaan kummallakaan valtiolla ei ollut osaamista tai henkilöstä koneiden lentämiseen, joten osaaminen hankittiin ulkopuolelta. Valtioid palkkasivat venäläisiä, latvialaisia ja ukrainalaisia sotilasyritysten lentäjiä operoimaan koneita. Näin ollen venäläisen sotilasyrityksen henkilöstöä käytettiin vielä vuonna 2000 suoraan sotilaalliseen voimankäyttöön (Bosch, 2012).

Molemmissa tapauksissa palveluiden hankkijana oli maiden hallinto. Käytön syynä olivat hävittäjän lentämiseen vaadittava erityisosaaminen. Muissakin Afrikan konflikteissa nimenomaan lentokaluston operointi on ollut keskeinen sotilasyritysten toiminta, koska usein valtioilta ei löydy omaa kykyä siihen (Bosch, 2012). Lähdeaineistossa ei ole asiasta mainintaa, mutta todennäköisesti myös lentokalustoon liittyvät tukitoiminnot ja logistiikka ovat kuuluneet yrityksen palveluihin tapahtuma-aikaan.

5.4 Sotilaalliset tukitoiminnot

Sotilaalliset tukitoiminnot toistuvat aineistossa useissa lähteissä, mutta niiden sisältöä ei ole tarkasti määritelty tai avattu. Todennäköisesti tukitoiminnot tarkoittavat lähinnä esimerkiksi Wagnerin oman toiminnan tukemiseen tarkoitettuja logistiikka- ja tukitoimintoja. Esimerkiksi Kollakowski toteaa venäläisten aloittaneen Sudanissa operaatioiden tukena uuden tuki- ja logistiikkakeskuksen, ja lisäksi Venäjän ja Sudanin turvallisuusyhteistyösopimuksessa on yhtenä osiona mainittu logistiikka- ja tukitoiminnot (Kollakowski, 2022).

5.5 Vähäiset tai puuttuvat roolit

Venäläisten sotilasyritysten rooli on vähäinen tai puuttuu kokonaan tietyiltä osaluonteilta, kuten salametsästyksen torjunnassa, miinanraivauksessa ja avustusjärjestöjen tukemisessa. Taustalla voi olla useita selityksiä.

Venäjän sotilasyritysten läpinäkymättömyys ja laillisen aseman epäselvyys kansainvälisessä laintulkinnassa voivat rajoittaa niiden mahdollisuuksia osallistua avoimesti kansainvälisen yhteisön hyväksymiin operaatioihin, kuten YK:n tai muiden kansainvälisten järjestöjen johtamiin humanitaarisiin tehtäviin. Muiden valtioiden toiminnassa sotilasyrityksiä käytetään tukemaan juuri YK:n toimintaa tai valtion omia apuohjelmia.

Venäjän Afrikan mantereelle toimittama kehitysapu on erittäin vähäistä verrattuna suurimpiin tukijamaihin kuten Yhdysvaltoihin tai Ranskaan. Carnegie-säätiön lukuarvion mukaan Venäjän 2010-luvulla Afrikkaan toimittama kehitysapu on ollut vain muutamia kymmeniä miljoonia dollareita. Venäjällä ei myöskään ole ollenkaan ulkomaan apuun keskittyneitä organisaatiota, eivätkä keskustelut sellaisen perustamisesta ole saaneet kannatusta. Käytännössä ainoa Venäjän kehitysapu on ollut lähinnä neuvostoajakaisten velkojen anteeksiantoa. (Page & Stronski, 2022)

Koska Venäjältä puuttuvat länsimaita vastaavat kehitysavun ja muun avunannon mekanismit, luonnollisesti myöskään niiden tueksi tarvittavia palveluita kuten sotilasyritysten turvallisuuspalveluita ei Saharan eteläpuolisessa Afrikassa käytetä, ja se selittää roolin poissaoloa.

Myös salametsästyksen torjunta on venäläisten sotilasyritysten toiminnasta puuttuva rooli. Afrikkalaisten sotilasyritysten toimintaan useassa maassa, kuten Kongossa, kuuluva rooli liittyy enemmän luonnonsuojeluun ja järjestäytyneen rikollisuuden vastaiseen toimintaan. Ne eivät liity Venäjän poliittisiin tavoitteisiin Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, ja mahdollisesti sen vuoksi venäläisten sotilasyritysten toimintaa ei tässä roolissa mainittu aineistossa ollenkaan.

5.6 Uudet ja viitekehykseen sopimattomat roolit

Venäläisten sotilasyritysten toiminta poikkeaa alun viitekehyksestä tiettyjen roolien korostumisella ja joidenkin roolien poissaololla. Kolmas poikkeavuus ovat muutamat roolit, jotka eivät kuulu viitekehykseen ollenkaan, kuten vaalivaikuttaminen ja informaatiovaikuttaminen.

5.6.1 Informaatiovaikuttaminen

Venäläiset sotilasyritykset ovat aineiston perusteella olleet aktiivisia informaatiovaikuttamisessa etenkin Keski-Afrikan tasavallassa ja Sudanissa. Sudanissa venäläiset sotilasyritykset on liitetty venäjälle myönteisen kuvan rakentamiseen sekä hallinnon vastaisten protestien tukahduttamiseen (Østensen & Bukkvoll,

2021). Jevgeni Prigožinin yritysryppään yritykset ja Wagner ovat olleet aktiivisena disinformaation levittämässä Keski-Afrikan tasavallassa. Majchútin mukaan vuodesta 2018 lähtien ne ajoivat myös omaa agendaansa alueella, josta osa oli linjassa Venäjän virallisen kannan kanssa ja osa ei. Majchútin mukaan silloisten Prigožinin yhtiöiden ja/tai Wagnerin ylläpitämien sosiaalisen median sivujen analyysin perusteella Keski-Afrikan tasavallan väestöön pyrittiin vaikuttamaan viiden eri kategorian avulla:

- Poliittiset aiheet ja ajankohtaiset tapahtumat
- Poliitikon tai kansalaisen esittely myönteisessä mielessä
- Urheilu
- Sosiaaliset tapahtumat
- Muut tapahtumat

Vaikuttamisen tavoite on ollut esittää Venäjän toiminta maassa myönteisessä mielessä ja tuoda sotilaallisen läsnäolon positiivisia puolia esiin (Majchút, 2023). Huomattavaa kuitenkin on, että yritysryppään yritysten toiminnan jakaantuminen ja intressit voivat sekoittua ja olla päällekkäisiä. Tästä syystä voi olla vaikea erottaa, mikä toiminta on ollut puhtaasti venäläisen sotilasyrityksen toteuttamaa ja mikä jonkin toisen yhtiön toteuttamaa, vaikka taustalla olikin Jevgeni Prigožin.

5.6.2 Vaalivaikuttaminen

Venäläiset sotilasyritykset ovat profiloituneet poikkeavana roolina myös vaaleihin liittyvään toimintaan. Rooli on täysin poikkeuksellinen verrattuna sotilasyrityksiin yleisesti, mutta sopii luontevasti Venäjän omiin poliittisiin tavoitteisiin. Tutkimusaineisto on kuitenkin varsin yhteneväinen sen osalta, millaisia vaaleihin liittyviä palveluita venäläiset sotilasyritykset ovat tarjonneet.

Venäläiset sotilasyritykset ovat tarjonneet paikallisille hallinnoille Keski-Afrikan tasavallassa, Sudanissa ja Zimbabwessa palveluita vaalien manipulointiin. Samaan aikaan kun vuonna 2019 Wagner taisteli ja tuki Mosambikin hallinnon joukkoja kapinallisten vastaisessa taistelussa, toinen venäläinen sotilasyritys AFRIC toteutti Mosambikissa vaalitarkkailua (Neethling, 2020). Vaalitarkkailun toimintatapoja ei aineistossa tarkkaan eroteltu, mutta aineistossa niihin liittyi ainakin oheistoimintana hallinnon vastaisten mellakoiden joukkojenhallinta.

Vaaleihin vaikuttamista tai vaalien valvomista on todennäköisesti tapahtunut myös muissa valtioissa, mutta tiedot niistä olivat aineistossa vähäisiä. Viitteitä toiminnasta on ainakin Madagaskarilla, ja on hyvin mahdollista, että venäläinen palvelukokonaisuus toimii siellä osin tai täysin samalla tavalla, koska se sopii isossa kuvassa Venäjän poliittisiin tavoitteisiin sekä käytännön toimintaan verrokkimaissa. Vaaleihin vaikuttamisen voi nähdä yhtenevänä palveluna esimerkiksi paikallisen valtion hallinnon suojaamistoiminnan sekä kapinallisten tuhoamisen kanssa. Kaikkien tavoitteena on paikallisen Venäjälle myötämielisen hallinnon valtaanpääsyn varmistaminen ja vallassa pysymisen jatkuminen.

5.7 Roolien analyysi ja tulosten luotettavuus

Alla taulukossa 2 on jaoteltu havaittujen roolien lähdeaineisto ja käyttötapaukset.

Lähde	Paikka	Asiakas	Käyttötapa
(Mussa & Dubianskij, 2023)	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Koulutus ja konsultointi, henkilösuojaus, terrorismintorjunta
	Mali	Hallitus	Koulutus ja konsultointi, henkilösuojaus, terrorismintorjunta
	Sudan	Hallitus	Terrorismintorjunta
(Titeca, 2023)	Kongon demokraattinen tasavalta	Hallitus	Koulutus ja konsultointi, terrorismintorjunta
(Mensah & Aning, 2022)	Mali	Hallitus	Terrorismintorjunta
(Elbassoussy, 2021)	Sudan	Hallitus	Terrorismintorjunta
	Mosambik	Hallitus	Terrorismintorjunta
	Nigeria	Hallitus	Koulutus
(Aden & Marsh, 2023)	Mali	Hallitus	Koulutus ja konsultointi, henkilösuojaus
(Bhattacharya, 2023)	Guinea	Hallitus	Kohteensuojaus
(Hayrapetyan & Kučera, 2022)	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus, terrorismintorjunta
(Majchút, 2023)	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus, informaatiovaikuttaminen
(Neethling, 2020)	Mosambik	Hallitus	Terrorismintorjunta, vaaleihin liittyvä toiminta
(Bosch, 2012)	Eritrea	Hallitus	Sotilaallinen toiminta
	Etiopia	Hallitus	Sotilaallinen toiminta
(Potırniche, 2018)	Sudan	Hallitus	Kohteensuojaus
(Kollakowski, 2022)	Sudan	Hallitus	Logistiikka ja tukitoiminnot, koulutus, henkilösuojaus
	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Logistiikka ja tukitoiminnot, koulutus, henkilösuojaus
(Østensen & Bukkvoll, 2021)	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus
	Sudan	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus, informaatiovaikuttaminen, joukkojenhallinta
	Mosambik	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus, terrorismintorjunta

(Potočňák & Mareš, 2022)	Mali	Hallitus	Koulutus, terrorismintorjunta
(Ovigwe, 2022)	Mali	Hallitus	Koulutus
(Issaev, 2022)	Mali	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus
(Marten, 2018)	Keski-Afrikan tasavalta	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus ja kohteensuojaus
	Sudan	Hallitus	Koulutus, henkilösuojaus

Taulukko 2 Venäläisten sotilasyritysten roolien analyysi

Aineistosta nousee yleisellä tasolla muutamia keskeisiä havaintoja ja isoja linjoja. Tutkimusaineisto vaikuttaa pääosin yhtenäiseltä havaintojensa osalta, sillä se korostaa Venäjän pyrkimystä turvata intressejään ja vahvistaa asemaansa alueella, käyttämällä sotilasyrityksiä erilaisissa rooleissa esimerkiksi paikallisten hallintojen jatkuvuuden varmistamisessa. Aineistossa ei ole keskenään ristiriitaa, vaan havainnot ovat samansuuntaisia kautta linjan. Useassa aineistoissa tarkastellaan esimerkiksi samaa Keski-Afrikan tasavallan tilannetta useasta kulmasta, ja roolista muodostuu selkeä ristiriidaton kuva.

Aineistojen havainnot ja sen pohjalta tehty analyysi tukevat varsin hyvin kuvaa venäläisten sotilasyritysten roolista, sekä siitä miten niiden rooli poikkeaa länsimaalaisista tai afrikkalaisista sotilasyrityksistä. Venäläiset sotilasyritykset sopivat alkuvaiheen viitekehukseen osittain, mutta valtaosin roolit ovat hyvin erilaisia ja lähtökohdat toisenlaisia. Venäläisten sotilasyritysten rooli Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kytkeytyy tiiviisti Venäjän laajempiin geopoliittisiin ja taloudellisiin intresseihin alueella. Analyysin perusteella toiminta tukee Venäjän pyrkimyksiä vahvistaa geopoliittista asemaansa ja pääsyä strategiaan resursseihin, kuten kaivoksiin ja satamiin.

Huomattavaa on myös, että useissa valtioissa sotilasyritysten käyttö on vain osa Venäjän vaikuttamisen kokonaisuutta. Kokonaisuuteen kuuluvat asekauppa, informaatiovaikuttaminen, taloudellinen tuki, ja kriittisen infrastruktuurin sekä taloudellisten resurssien hyväksikäyttö. Myös tiettyjen roolien kuten avustusjärjestöjen tuen poissaolo osaltaan vahvistavat kuvaa venäläisten sotilasyritysten roolista ulkopoliittisena työkaluna.

Venäjä hyödyntää sotilasyritysten joustavuutta ja kykyä toimia monenlaisissa tehtävissä. Niiden epäselvä laillinen asema Venäjällä oikeastaan vain tukee niiden hyödyntämistä ulkomailla. Taulukossa 3 on esitelty sinisellä, mihin rooleihin venäläisten sotilasyritysten rooli viitekehyksessä painottuu. Valkoisella oleva alueet ovat kokonaan poissaolevia tai erittäin vähäisiä rooleja. Keltaisella merkityt alueet kuvaavat viitekehysten ulkopuolelle osuvia rooleja.

Vaaleihin
vaikuttami-
nen

Läpinäky- mätön tai lai- ton toiminta. Poliittiset in- tressit.	Asekätkentä, laittomien toimien tuki	Palvelut vallan kaapan- neelle hallin- nolle	Palvelut vallan kaapan- neelle hallin- nolle	Vallankaap- pausten to- teuttaminen, palvelut val- lan kaapan- neelle hallin- nolle
Laillinen toi- minta tai Lii- ketaloudelli- set intressit	Avustusjär- jestöjen tuki, miinanrai- vaus	Valtioi- den ti- laamat koulu- tuspal- velut	Salamet- sästyk- sen tor- junta, kansa- laisten evaku- ointi	Terrorismin- torjunta, ka- pinallisten torjunta, soti- laalliset ope- raatiot
Tapa/ Rooli	Logistiikka, tukitoimin- not	Koulu- tus ja konsul- tointi	Tiedus- telu, kohteen- suojaus, henkilö- suojaus	Sotilaallinen voiman- käyttö

Informaatio-
vaikuttami-
nen

Taulukko 3 Venäläisten sotilasyritysten sijoittuminen viitekehukseen

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tämän analyysin metodina lisää tutkimuksen toistettavuutta, ja prosessin avaaminen vaiheittain hakusanoineen antaa myös ulkopuolisille mahdollisuuden toistaa katsaus samalla menetelmällä. Tulosten luotettavuutta lisää myös yleisesti hyväksi todettujen tietokantojen käyttö

Käytetty aineisto oli kohtalaisen laadukasta, ja systemaattisilla kriteereillä valittua ja tuki tutkimuskysymysten selvittämistä kattavasti. Keskimäärin systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa olisi kuitenkin hyvä käyttää laajempaa aineistopoolia, joten jo tutkimuksen alussa tunnistettu riski vähäisestä aineistosta pitää paikkansa. Aihepiirin tarkka aiempi tutkimus on keskittynyt enemmän isoon kuvaan Venäjän roolista Afrikassa, ei niinkään yksityiskohtaisesti sotilasyritysten toimintatapoihin. Tutkimusaineisto sisältää myös aukkoja, koska aihepiiristä on vaikea hankkia tietoa aiheen luonteen vuoksi, ja koska useissa käsitellyissä valtioissa lehdistönvapaus ja sananvapaus ovat heikolla tasolla. Puolueettoman tiedon luotettava hankkiminen useista Saharan eteläpuolisen Afrikan valtioista voi olla hankalaa. Myös kielivalinta aiheuttaa merkittäviä rajoitteita aineiston kattavuudelle, ja mahdollisissa lisätutkimuksissa olisikin syytä käyttää suomen ja englannin kielen lisäksi vähintään ranskan- ja venäjänkielistä lähdeaineistoa.

Analyysin tulos oli osin odotusten mukainen, koska jo melko vähäisellä aiheeseen perehtymisellä voi havaita venäläisten sotilasyritysten erilaisen roolin verrattuna länsimaisiin toimijoihin. Tulokset kokonaisuudessaan eivät selvästi sovi alkuvaiheessa luotuun viitekehukseen. Analyysin perusteella venäläisten sotilasyritysten rooli tarkastelualueella on valtaosin erilainen, joten viitekehystä tulisi täydentää ja laajentaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUS

Venäläiset sotilasyritykset ovat kehittyneet ja muuttaneet rooliaan kansainvälisellä näyttämöllä. Vaikka yrityksiä on ollut olemassa jo 1990-luvulla, niiden käyttö ulkopoliittisten etujen edistämiseksi on saanut uudenlaista vauhtia 2010-luvun aikana. Venäläinen sotilasyritysten rooli ei asetu täysin länsimaiseen tutkimusaineiston tapaan katsoa sotilasyrityksiä, ja niiden rooli on tästä näkökulmasta ristiriitainen. Ne toimivat periaatteessa liiketaloudellisin perustein, mutta todellisuudessa eivät, vaan ovat enemmän suoraan valtiollisia toimijoita.

Potočňák & Mareš kiteyttävä artikkelissaan osuvasti, miten venäläisten sotilasyritysten perinpohjainen ero länsimaisiin on niille tunnusomainen riippuvuus epävirallisista verkostoista Venäjän valtion virallisiin toimijoihin. Toisin kuin länsimaissa yleisemmin, jossa yritykset toimivat enemmän liiketaloudellisin perustein tarjouskilpailujen ja muiden normaalien tapojen mukaisesti (Potočňák & Mareš, 2022). Kuten myös Østensen ja Bukkvoll toteavat, yritysten toimintatavat ja suhde valtiollisiin tavoitteisiin ovat kehittyneet merkittävästi. Vuonna 2012 Venäjän silloinen pääministeri ja tuleva presidentti Putin nosti esiin ajatuksen yksityisten sotilasyritysten laillistamisesta, mikä heijastaa tätä muutosta. Putinin näkemyksen mukaan tällaiset yritykset tarjoavat keinoja toteuttaa kansallisia etuja ilman suoraa valtiollista osallistumista. Kommentti pohjustaa venäläisten sotilasyritysten roolia nykymaailmassa, ja kuvastaa miten ne voivat toimia valtion etujen mukaisesti, vaikuttamatta suoraan valtion imagoon tai diplomaattisiin suhteisiin. (Østensen & Bukkvoll, 2021) Osittain tavoitteet voivat olla sittemmin muuttuneet, koska joissain yhteyksissä Wagnerin toimintaa on pyritty jopa tietoisesti nostamaan uutisointiin tarkoituksella ja rakentamalla organisaation uhkaavaa imagoa.

Venäläisten sotilasyritysten rooli on lähinnä työkaluna ajaa Venäjän etuja Afrikassa. Niiden tarkoitus ei ole aidosti auttaa paikallista hallintoa, kuten länsimaaisilla sotilasyrityksillä on joissain tapauksissa ollut. Ne eivät myöskään toteuta muita kuin Venäjän omia poliittisia etuja ajavia toimeksiantoja. Sen vuoksi niiden perustavanlaatuisen käytön motiivi on hyvin erilainen, ja saman tyyppinen kuin esimerkiksi Kiinalla, joka myös käyttää laajasti sotilasyrityksiä omien infrastruktuurihankkeidensa tukena Afrikassa.

Venäjän käyttämien sotilasyritysten toiminta Saharan eteläpuolisessa Afrikassa on tyyliltään hyvin pragmaattista ja opportunistista. Hyvä termi, jonka kautta asiaa voi ymmärtää on esimerkiksi taktinen liittoutuminen, koska myös paikallisten valtioiden johtajat saavat Venäjältä apua vallassa pysymiseen epädemokraattisin keinoin.

Venäjällä on myös Afrikassa hedelmällinen maaperä ja enemmän toiminnanvapautta saada kaikua omalle agendalleen, koska Afrikan valtiot eivät muodosta yhtenäistä ryhmittymää, joka olisi valmis tukemaan lännen toimia ja ideoita. Monet Afrikan valtiot ovat itse autoritaarisia ja suhtautuvat epäluulolla Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Useille valtioille on myös käytännöllistä käydä asekauppaa Venäjän kanssa, koska myyjä ei aseta asehankinnoille vaikeita kriteerejä tai eettisiä edellytyksiä. Hauraan valtion uhatulle johtajalle on liian suuri houkutus hankkia venäläisten sotilasyritysten palveluita turvaamaan oma valtansa, etenkin jos häneltä puuttuu luotettavia omia joukkoja ja osaamista. Tässä mielessä ei sotilasyritysten käytössä ole Afrikassa mitään uutta. Herää myös suuri kysymys, kuinka paljon länsimaat ovat itse osallisena mahdollistaneet venäläisten sotilasyritysten leviämisen jättämällä alueelle valtatyhjiöitä.

Keskeisenä venäläisten sotilasyritysten roolina on väylä sisään ja väylä ulos -periaatteella suojata Venäjän intressien toteutumista. Väylällä sisään tuetaan paikallisia hallintoja ja tuetaan muiden prosessien kuten asekaupan jatkuvuutta. Väylä ulos taas varmistaa Venäjää hyödyttävien kaivosten ja kriittisen infrastruktuurin kuten satamien toiminnan.

Huomattava on myös, että sotilasyrityksiä on useamman tasoisia Venäjän sisällä, ja ne voivat sijoittua viitekehukseen eri tavoin. Potočňák & Mareš nostavat artikkelissaan esille, miten osa yrityksistä on ollut varsin länsimaisia vastavia liiketaloudellisesti orientoituneita, kun taas Wagner ja Patriot taas ulkopoliittikan työkaluja ja käytetty eri tavalla, sekä niillä on aivan eri tasoiset tiiviit kytkökset Venäjän hallintoon (Potočňák & Mareš, 2022). Saharan eteläpuolisessa Afrikassa toimivat Wagner, Sewa-security ja AFRIC kuuluvat roolien kartoituksen perusteella ulkopoliittisiin työkaluihin. Organisaatioiden johtavat tahot kuitenkin todennäköisesti saavat myös taloudellista hyötyä merkittävästi, mutta toimintaa ei voi silti katsoa normaaliksi liiketaloudelliseksi toiminnaksi.

Marten kuvaa osuvasti, kuinka Wagner ei sovi hyvin mihinkään olemassa olevaan yksityisen sotilaallisen ja turvallisuusalan yrityksen kategoriaan. Siitä huolimatta se suorittaa joitakin samankaltaisia toimintoja. Marten ehdottaa, että Wagneria tulisi pitää puolivaltiollisena epävirallisena turvallisuusorganisaationa, koska se ei ole todellinen kaupallinen toimija, joka toimisi kansainvälisillä markkinoilla, eikä se myöskään ole laillisesti rekisteröity yritys Venäjällä. (Marten, 2018)

Sotilasyritysten käyttö liittyy Venäjän politiikkaan alueilla, jossa se pyrkii vahvistamaan vaikutusvaltaansa turvallisuuden kautta. Venäjä etsii uusia liittolaisia tukemaan toimiaan YK:ssa, jossa se ostaa afrikkalaisilta valtioilta ääniä. Osatavoite voi olla myös Afrikasta Eurooppaan suuntautuvien muuttoliikkeiden hallinta, jotta Venäjä voisi vaikuttaa EU-maihin. Lisäksi Venäjä pyrkii lopettamaan alueella vallitsevan perinteisesti vahvan ranskalaisen vaikutusvallan, tukemalla ranskalaisvastaista ja länsivastaista poliittista liikehdintää. Esimerkiksi Issaevin mukaan Venäjä on onnistunut saavuttamaan huomattavia poliittisia

voittoja, erityisesti Malissa ja Keski-Afrikan tasavallassa, jotka ovat venäläisten sotilasyritysten aktiivisia toiminta-alueita (Issaev, 2022).

Venäläisten sotilasyritysten toiminnan laajuus ja vaikutukset Afrikassa tarjoavat laajan kentän jatkotutkimukselle. Erityisesti sellaisten maiden osalta, joissa toimintaa mahdollisesti on, mutta jotka eivät vielä ole tulleet selkeästi esiin aineistossa, kuten Malin tapauksessa. Esimerkiksi hiljaisia merkkejä Wagnerin toiminnan laajenemisesta Maliin ilmaantui vuosia ennen kuin asia nousi laajasti uutisotsikoihin länsimaissa. Tällä perusteella herää kysymys, missä muissa Afrikan valtioissa toiminta saattaa seurata samanlaista kaavaa, ja toiminnan laajuus tulee ilmi vasta asioiden edettyä pitkälle

Venäläisten sotilasyritysten todellisen vaikuttavuuden arvioiminen on toinen olennainen jatkotutkimuksen kohde. Olisi hedelmällistä tutkia, miten näiden yritysten läsnäolo on vaikuttanut Venäjän ja Afrikan valtioiden välisiin suhteisiin, ja pohtia, olisivatko suhteet paremmat tai huonommat ilman sotilasyritysten osallistumista. Voisi olla myös hyödyllistä laajentaa analyysia koskemaan muitakin osa-alueita kuin turvallisuutta.

Eettiset ja moraaliset kysymykset liittyvät myös olennaisesti venäläisten sotilasyritysten toimintaan Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa. Jatkotutkimuksessa voisi tutkia toimintatapojen eettisiä näkökulmia, kuten ihmisoikeusrikkomukset ja laillisuus. Myös länsimaisia sotilasyrityksiä on tutkittu näistä aiheista runsaasti. Lisätutkimuksen paikka olisi myös, millainen instrumentti sotilasyritykset ovat Kiinan toiminnalle Afrikassa, tai miten nykyisten sotilasyritysten toiminta Afrikassa vertautuu länsimaiden siirtomaa-ajan Afrikan toimiin.

Wagnerin perustaja Dmitri Utkin sekä johtaja Jevgeni Prigožin menehtyivät elokuussa 2023. ”Muusikkojen” operaatiot tuskin kuitenkaan loppuvat Afrikassa, koska ne palvelevat Venäjälle isompia globaaleja tarkoituksia.

LÄHTEET

Aden, H., & Marsh, N. (2023). Security Logics of Africa's Divided Position on Russia's Invasion of Ukraine. *Strategic Review for Southern Africa*, 44(1) 111–114. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2726500758/812D3555FF204F06PQ/18?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Axelrod, A. (2014). *Mercenaries – A Guide to Private Armies and Private Military Companies*. SAGE Publications Ltd.

Beliakova, P., & Perlo-Freeman, S. (2018). Corruption in the Russian Defense Sector. *World Peace Foundation*, 2018.

Bhattacharya, S. (2023). Ukraine Crisis and its Impact on Africa. *National Security New Delhi*, 5(3) 337–351. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2724313871/812D3555FF204F06PQ/20?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Bosch, S. (2012). Private military and security contractors: A face-off with the notion of direct participation in hostilities, in international armed conflicts. *Journal for Juridical Science*, 37(2) 1–34. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2126919678/812D3555FF204F06PQ/45?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Dyck Advisory Group denounces claims of racial discrimination in Palma evacuation. (2021, toukokuuta 17). *DefenceWeb*. Haettu 17.5.2021 osoitteesta <https://www.defenceweb.co.za/security/human-security/dyck-advisory-group-denounces-claims-of-racial-discrimination-in-palma-evacuation/>

Dyner, A. M. (2018). The Role of Private Military Contractors in Russian Foreign Policy. *The Polish Institute of International Affairs Bulletin*, 64(1135) 1–2. Haettu osoitteesta https://pism.pl/publications/The_Role_of_Private_Military_Contractors_in_Russian_Foreign_Policy

Elbassoussy, A. (2021). The growing Russian role in sub-Saharan Africa: Interests, opportunities and limitations. *Journal of Humanities and Applied Social Sciences*, 4(3) 251–270. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2673415220/812D3555FF204F06PQ/17?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Fink, A. (2014). *Conducting research literature reviews: From the internet to paper* (4. painos). SAGE Publications Ltd.

Forsström, P. (2019). *Venäjän sotilasstrategia muutoksessa – Tulkintoja Venäjän sotilasstrategian perusteiden kehityksestä Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen* (Väitöskirja). Julkaisusarja 1. Maanpuolustuskorkeakoulu. Haettu osoitteesta <https://www.doria.fi/handle/10024/169586>

Hayrapetyan, L., & Kučera, J. (2022). Russian Foot on the Central African Republic's Soil: An Example of a Tactical Alliance. *Central European Journal of International and Security Studies*, 16(3) 34–55. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2843676770/812D3555FF204F06PQ/21?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Iiffe, J. (2017). *Africans – The History of a Continent* (3. painos). Cambridge University Press.

Issaev, L. (2022). Perceptions of Russia's 'return' to Africa: Views from West Africa. *South African Journal of International Affairs*, 29(4) 425–444. Haettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/10220461.2022.2139289>

Kollakowski, T. (2022). "Great regional engagement" rather than "great sea power". *Naval War College Review*, 75(1) 83–106. Haettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/10220461.2022.2139289>

Liu, H.-Y. (2009). Leashing the Corporate Dogs of War: The Legal Implications of the Modern Private Military Company. *Journal of Conflict & Security Law*, 15(1) 141–168. Haettu osoitteesta <https://academic.oup.com/jcsl/article-abstract/15/1/141/768726?redirectedFrom=fulltext>

Lock, P. (1998). Military Downsizing and Growth in the Security Industry in Sub-Saharan Africa. *Strategic Analysis - A Monthly Journal of the IDSA*, 22(9) 1393–1426. Haettu osoitteesta https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/sa/sa_98lop01.html

Macías, A. (2012). The Impact of pmsc on the Role of Today's Military. *Revista Opera*, 2012(12) 221–238. Haettu osoitteesta https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2388287

Majchút, I. (2023). Central African Republic: The west contra Russia in the conflict solution. *Politické Vedy*, 2022(4) 213–230. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2767441766/812D3555FF204F06PQ/28?accountid=11774>

Marten, K. (2018). Russia's use of semi-state security forces: The case of the Wagner Group. *Department of Political Science, Barnard College, Columbia University*, 35(3) 181–204. Haettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/1060586X.2019.1591142>

Mensah, A. N. A., & Aning, K. (2022). Russia Resurgent? Untangling the Role and Meaning of Moscow's Proxies in West Africa and the Sahel. *Strategic Review for Southern Africa*, 44(1) 47–63. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2726498362/812D3555FF204F06PQ/16?accountid=11774>

Mussa, M., & Dubianskij, M. (2023). "Black cat in a dark room": Examining the impact of Russia's Wagner group in the Central African Republic and Mali. *Journal of International Affairs*, 75(2) 213–230. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2856289500/812D3555FF204F06PQ/2?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Neethling, T. (2020). Assessing Russia's New Interaction with Africa: Energy Diplomacy, Arms Exports and Mineral Resource Markets. *Strategic Review for Southern Africa*, 42(2) 15–42. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2566535415/812D3555FF204F06PQ/44?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Ortiz, C. (2007). The Private Military Company: An Entity at the Center of Overlapping Spheres of Commercial Activity and Responsibility. Teoksessa Wilfried B., Jäger T. & Kümmel G., T., *Private Military and Security Companies* (55–68). Wiesbaden, GWV Fachverlage GmbH. Haettu osoitteesta https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-531-90313-2_4

Ovigwe, E. (2022). Russia's private military diplomacy in Africa: High risk, low reward, limited impact. *South African Journal of International Affairs*, 29(4) 445–462. Haettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/10220461.2022.2142276>

Page, M. T., & Stronski, P. (2022). How Russia's Hollow Humanitarianism Hurt its Vaccine Diplomacy in Africa. *Carnegie Endowment for International Peace*. Haettu osoitteesta <https://carnegieendowment.org/2022/04/28/how-russia-s-hollow-humanitarianism-hurt-its-vaccine-diplomacy-in-africa-pub-87004>

Potírniche, M. (2018). Russian campaign in Africa – results and implications. The Russian-Ukrainian conflict. *Strategic Impact*, 2018(68) 67–72. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2348327078/Record/D37D350A04B246B6PQ/7?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Potočňák, A., & Mareš, M. (2022). Russia's Private Military Enterprises as a Multipurpose Tool of Hybrid Warfare. *The Journal of Slavic Military Studies*, 35(2) 181–204. Haettu osoitteesta: <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1080/13518046.2022.2132608?needAccess=true>

Rácz, A. (2020, 21. syyskuuta). Band of Brothers: The Wagner Group and the Russian State. Haettu 15.10.2023 osoitteesta <https://www.csis.org/blogs/post-soviet-post/band-brothers-wagner-group-and-russian-state>

Ray, M. (2024, 22. maaliskuuta). Wagner Group – Russian mercenary group. Haettu 7.3.2024 osoitteesta <https://www.britannica.com/topic/Wagner-Group>

Räkköläinen, M. (2020). Kaupallisten sotilaspalveluyritysten synty Venäjällä. *Tampereen yliopisto*.

Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. *Vaasan yliopiston julkaisuja*, 2011(62). Haettu 24.10.2023 osoitteesta https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7961/isbn_978-952-476-349-3.pdf?sequence=1

Schreier, F., & Caparini, M. (2005). Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF). *DCAF Occasional Paper*, 6.

Sebastian Deschamps. (2005). *Towards The use of The Private Military Companies in The united nations Peacekeeping operations*. (Opinnäytetyö). United Nations Peace Support Operations.

Shaw, M. (2020, 23. helmikuuta). Geneva conventions 1864–1977. Haettu 25.11.2021 osoitteesta <https://www.britannica.com/event/Geneva-Conventions>

Singer, P. W. (2001). Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry and Its Ramifications for International Security. *International Security*, 26(3) 186–220. Haettu osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/3092094>

Spearin, C. (2001). Private security companies and humanitarians: A corporate solution to securing humanitarian spaces? *International Peacekeeping*, 8(1) 20–43. Haettu osoitteesta <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310108413877>

Sukhanin, S. (2020, 10. tammikuuta). The ‘Hybrid’ Role of Russian Mercenaries, PMCs and Irregulars in Moscow’s Scramble for Africa. Haettu 6.12.2021 osoitteesta <https://jamestown.org/program/the-hybrid-role-of-russian-mercenaries-pmcs-and-irregulars-in-moscows-scramble-for-africa/>

Tekingunduz, A. (2018). Are private military contractors any different from mercenaries? Haettu 4.12.2021 osoitteesta <https://www.trtworld.com/americas/are-private-military-contractors-any-different-from-mercenaries-20680>

Ngoma M. (2012). *The Involvement of the Private Security Sector in African Conflicts, Peacekeeping and Humanitarian Assistance Operations*. Institute for Security Studies., Conflict Management and Peacebuilding Division

Titeca, K. (2023). Russian Influence, anti-Western Sentiments, and African Agency: The Struggle for Influence in the Democratic Republic of Congo. *Strategic Review for Southern Africa*, 45(1) 49–68. Haettu osoitteesta <https://www.proquest.com/central/docview/2883818056/812D3555FF204F06PQ/5?accountid=11774&sourcetype=Scholarly%20Journals>

Østensen, Å. G., & Bukkvoll, T. (2021). Private military companies - Russian great power politics on the cheap? *Small wars & insurgencies*, 33(1). Haettu osoitteesta <https://www-tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/epdf/10.1080/09592318.2021.1984709?needAccess=true>

LIITE 1 VENÄLÄISTEN SOTILASYRITYSTEN KÄYTTÄJÄT

Keski-Afrikan tasavalta

Venäläisen Wagnerin osallistuminen on ollut ratkaisevaa Touadéran hallinnon turvaamisessa ja islamististen kapinallisryhmien vastaisessa kamppailussa. Vuonna 2020, kun tilanne paheni ja kapinalliset tunkeutuivat Banguihin, Wagner auttoi ratkaisevasti hallitusta torjumaan kapinalliset ja myöhemmin ottamaan takaisin merkittäviä osia maasta. Ryhmästä on kasvanut olennainen osa Touadéran toiminnasta kapinallisia vastaan ja hänen valtansa vahvistamiseksi kapinallisten hallitsemilla alueilla. Afrikan konflikteille tyypillisellä tavalla Wagnerin palkkioita on maksettu osittain myös kultana, uraanina ja muina luonnonvaroina. (Mussa & Dubianskij, 2023)

Wagnerin toiminta Keski-Afrikan tasavallassa liittyy tiiviisti myös Venäjän ja kohdemaan väliseen asekauppaan. Venäjä puolestaan hyötyy Keski-Afrikan tasavallan mineraalivarannoista oikeuksilla kaivostoiminnan harjoittamiseen (Hayrapetyan & Kučera, 2022). Myös paikallinen hallinto on käyttänyt Wagnerin joukkoja kaivostoiminnan suojaamiseen (Marten, 2018).

Venäläisten sotilasyritysten palveluihin kuuluu hallituksen joukkojen koulutus, esimerkiksi vastasissitoiminnan kouluttaminen hallinnon joukoille. (Hayrapetyan & Kučera, 2022)

Muita rooleja olivat konsultointi ja sotilaallinen neuvonanto hallinnolle. Hallitus käytti Wagneria poliittisten henkilöiden suojaustoimintaan sekä hallinnon vastaisten toimijoiden vainoamiseen (Hayrapetyan & Kučera, 2022). Wagner on myös toiminut sotilaallisten tukitoimintojen saralla hallituksen tukena (Kollakowski, 2022).

Vaikka terrorisminvastainen toiminta islamistikapinallisia vastaan oli yksi rooli ja Wagnerilla oli maassa raskastakin aseistusta, ei asiasta löydy yksityiskohdista tietoa. Huomattavaa on, että Wagner toimii Keski-Afrikan tasavallassa myös Sewa-security -brändin alla, mutta syy tähän ei käy ilmi lähdeaineistoista. (Hayrapetyan & Kučera, 2022)

Vuodesta 2018 alkaen Wagnerin silloisen johtajan Jevgeni Prigožinin yhtiöt on liitetty myös Keski-Afrikan tasavallan kansalaisiin kohdistettuihin informaatio-operaatioihin, joilla pyrittiin luomaan myönteistä kuvaa Venäjän tavoitteista maassa, esimerkiksi uutisoinnilla, tapahtumilla ja urheilun kautta (Majchút, 2023). Informaatio-operaatioissa on esitetty Venäjän ja Keski-Afrikan tasavallan yhteistyö myönteisesti, samalla kun on nostettu esiin Ranskan siirtomaa-ajan sortona. Operaatioilla on arvion mukaan saavutettu Venäjälle myönteistä kuvaa maassa (Østensen & Bukkvoll, 2021).

Mosambik

Wagner on toiminut Mosambikissa hallinnon sotilaallisissa tukitehtävissä, paikallisten joukkojen kouluttamisessa sekä kapinallisia vastaan suunnatuissa operaatioissa. (Elbassoussy, 2021) ja (Østensen & Bukkvoll, 2021)

Wagnerin joukot avustivat Mosambikin hallintoa taistelemaan Gabo Delgadon alueen viidakossa jihadistikapinallisia vastaan. Wagner oli kuitenkin

ilmeisen huonosti valmistautunut, ja kohtasi merkittäviä tappioita, jotka johtivat lopulta Wagnerin vetäytymiseen alueelta. (Elbassoussy, 2021)

Mosambikin joukkoja tukemisen lisäksi maassa on toiminut myös toinen Jevgeni Prigožinin liitetty venäläinen sotilasyritys AFRIC, ja sen toiminta on liittynyt vaalien valvomiseen (Neethling, 2020). AFRICin taustoista ei löydy tutkimusaineistosta tarkempaa tietoa, mutta se voi olla samalla tavalla tiettyyn tehtävään brändätty edesmenneen Prigožinin yritysryppään sotilasyritys, joka näyttää profiloituneen vain vaaleihin liittyviin asioihin.

Nigeria

Nigerian pohjoisosissa terroristijärjestö Boko Haram oli 2000-luvulla aiheuttanut turvallisuushuolia ja ongelmia jo pitkään. Maan hallinto etsi sotilaallista tukea ulkomailta Euroopasta ja Yhdysvalloista, mutta ilmeisesti saatavuusongelmien vuoksi yhteistyö ei onnistunut. Nigeria päätyi hankkimaan koulutus- ja tukipalveluita Venäjältä. Vuonna 2019 laaditun Venäjän ja Nigerian välisen turvallisuus-sopimuksen kautta yhteistyö vahvistettiin. Koulutustehtävissä käytettiin Wagneria. (Elbassoussy, 2021)

Mali

Malissa venäläisten sotilasyritysten palvelut keskittyvät henkilösuojaukseen, koulutukseen ja konsultointiin. Venäjä on tukenut vahvasti Malissa vuoden 2020 vallankaappausta, jossa väliaikaiseksi valtionpäämieheksi ja sittemmin Malin presidentiksi nostettiin Assimi Goïta. (Issaev, 2022)

Arvion mukaan noin tuhat Wagner-joukkojen sotilasta on lähetetty Maliin kouluttamaan paikallisia turvallisuusjoukkoja, suojelemaan korkea-arvoisia juntan johtajia ja suorittamaan kapinallisten vastaisia operaatioita (Mussa & Dubianskij, 2023) ja (Potočňák & Mareš, 2022). Wagnerin joukkoja alettiin käyttää heti vallankaappauksen jälkeen Malin uuden hallinnon avainhenkilöiden suojeeluun (Aden & Marsh, 2023). Malin hallinnon kanssa tehdyn sopimuksen kautta Wagnerin joukkoja on käytetty Malin omien sotilaiden kouluttamiseen (Potočňák & Mareš, 2022) ja (Ovigwe, 2022).

Vuoden 2021 joulukuun alusta Wagnerin joukot rakensivat leirin Bamakon Modibo Keita kansainvälisen lentokentän ulkopuolelle ja laajensivat toimintaansa maan keskiosiin, mukaan lukien Segoun ja Timbuktun kaupungit, joista jälkimmäinen oli aikaisemmin toiminut Ranskan Operaatio Barkhanen logistisena tukikohtana. (Ovigwe, 2022)

Guinea

Guinea on profiloitunut aineistossa varsin vähän. Vuonna 2020 Guinean presidentti Alpha Condé ilmoitti aikeistaan pyrkiä kolmannelle kaudelle kyseenalaisin keinoin. Tämän jälkeen Wagnerin joukkoja asetettiin turvaamaan kaivostointia, koska Guineassa on myös venäläisessä omistuksessa olevaa kaivostointia ja hallinnon sekä kaivosten jatkuvuuden turvaaminen on myös Venäjän intresseissä. (Bhattacharya, 2023)

Eritrea ja Etiopia

Eritrean ja Etiopian välisessä sodassa 1998–2000 molemmat osapuolet olivat hankkineet Venäjältä SU-27 hävittäjiä. Kummallakaan valtiolla ei ollut osaamista tai henkilöstä koneiden lentämiseen, joten osaaminen hankittiin ulkopuolelta. Valtioiden palkkasivat venäläisiä, latvialaisia ja ukrainalaisia sotilasyritysten lentäjiä operoimaan koneita. Näin ollen venäläisen sotilasyrityksen henkilöstöä käytettiin vielä vuonna 2000 suoraan sotilaalliseen voimankäyttöön. (Bosch, 2012)

Molemmissa tapauksissa palveluiden hankkijana oli maiden hallinto. Käytön syynä olivat hävittäjän lentämiseen vaadittava erityisosaaminen. Muissakin Afrikan konflikteissa nimenomaan lentokaluston operointi on ollut keskeinen sotilasyritysten toiminta, koska usein valtioilta ei löydy omaa kykyä siihen (Bosch, 2012). Lähdeaineistossa ei ole mainintaa, mutta todennäköisesti myös lentokalustoon liittyvät tukipalvelut ja logistiikka ovat kuuluneet yrityksen palveluihin tapahtuma-aikaan.

Kongon demokraattinen tasavalta

Venäjä ja Kongon demokraattinen tasavalta ratifioivat vuonna 2018 sotilaallisteknisen yhteistyösopimuksen. Sopimus sisälsi aseviennin edistämistä, neuvonannon tehtäviä ja kouluttamista. Wagner oli jo aiemmin osoittanut kiinnostusta toimintaan Kongon demokraattisessa tasavallassa, ja osin epävarmojen tietojen mukaan toiminnan tunnustelu olisi käynnissä. (Titeca, 2023)

Venäjä on jo ilmaissut halukkuutensa Kongon demokraattisen tasavallan tukemiseen maan itäosan kapinallisten vastaisessa taistelussa (Titeca, 2023). Kongon demokraattisen tasavallan osalta voi olla käynnissä venäläisten sotilasyritysten ensimmäiset vaiheet, sillä muilta osin operaatiolle on olemassa jo kaikki sitä perustelevat osat valmiina, kuten turvallisuusyhteistyö, Venäjälle myönteinen hallinto ja sotilaallisen avun tarve.

Myös Kongon demokraattisessa tasavallassa on käynnissä Venäjän etuja ajavia informaatio-operaatioita, joilla mainostetaan Venäjän ja kohdemaan yhteisiä teemoja (Titeca, 2023). Lähdeaineistossa ei kuitenkaan ollut tietoa, että yritys tai sotilasyritys olisi operaatioiden takana.

Sudan

Venäläiset sotilasyritykset ovat kouluttaneet Sudanin hallituksen joukkoja, ja olivat mukana myös vuosien 2018–2019 vallankumouksessa. Sudanin operaatiot liittyvät myös laajemmin toimintaan Keski-Afrikan tasavallan alueella. Venäjä on myös tehnyt Sudanin kanssa yhteistyösopimuksia logistiikan toteuttamisesta (Kollakowski, 2022) ja (Marten, 2018). Kapinallisten vastainen toiminta on ollut Wagnerin perustoimintaa myös Sudanissa (Mussa & Dubianskij, 2023) ja (Elbassoussy, 2021).

Sudanissa Wagnerin koulutustoiminta oli suunnattu hallinnon sotilashenkilöstölle ja tiedustelutoimijoille. Lisäksi Wagneria on käytetty joukkojenhallintaan Sudanin hallintoa vastustavissa mielenosoituksissa pääkaupunki Khartoumissa 2019. (Østensen & Bukkvoll, 2021)

Wagnerin joukkoja on käytetty M-invest -yhtiön kaivostoiminnan suojaamiseen Sudanissa (Marten, 2018) ja (Potirniche, 2018). Wagner on myös osallistunut kaivostoimintaan suoraan tai muiden yhtiöiden kautta (Kollakowski, 2022).

Vaikka asiasta ei tarkemmin mainittu lähdeaineistossa, on taustalla todennäköisesti Sudanin hallituksen tapa maksaa palveluista

Myös Sudanissa venäläisiä sotilasyrityksiä on käytetty maineenhallinnan työkaluna ja informaatioympäristön muokkaamisessa, sekä esittämään Venäjää myönteisessä valossa. (Østensen & Bukkvoll, 2021)

Muut valtiot

Aineiston keruun aikana esiintyi myös muita valtioita, mutta ne jätettiin pois analyysistä. Tiedot niiden osalta olivat erittäin vajaita, koska esimerkiksi roolia tai tehtäviä ei mainittu, tai kuvaukset olivat epätarkkoja eikä niiden lähde ollut luotettava. Aineistossa esiintyneitä muita valtioita olivat esimerkiksi Somalian alue Somalimaa, Madagaskar, Burkina Faso, Angola, Zimbabwe ja Guinea-Bissau.

On kuitenkin mahdollista, että venäläiset sotilasyritykset toimivat näissä valtioissa ainakin jossain määrin ja samoilla periaatteilla. Venäjä on myös solminut myös puolustus- ja turvallisuusyhteistyösopimuksia useiden mainittujen valtioiden kanssa, joten niiden piirissä on hedelmällinen maaperä käyttää sotilasyrityksiä matalalla kynnyksellä poliittisten tavoitteiden tukemiseen.

LIITE 2 HAKUTERMIT

Entiteetti	Termejä
Kuka	Venäläinen sotilasyritys, Russian private military company, Russian PMC, venäläinen sotilasyhtiö, russian military contractor, venäläinen puolustusyritys
Mitä	Sotilaallinen tuki, Military support, logistiikka, logistics, logistinen tuki, logistical support, sotilasneuvonta, military advisory, tiedustelu, intelligence, reconnaissance, sodankäynti, warfare, sotilasoperaatiot, military operations, salametsästyksen torjunta anti-poaching, vallankaappaus, coup, terrorismin vastainen toiminta, counter-terrorism, koulutus, training, aseellinen tuki, armed support, strateginen neuvonta, strategic advisory
Missä	Saharan eteläpuolinen Afrikka, Sub-Saharan Africa, Angola, Benin, Botswana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Cameroon, Kap Verde, Cape Verde, Keski-Afrikan tasavalta, Central African Republic, Tšad, Chad, Komorit, Comoros, Kongon demokraattinen tasavalta, Democratic Republic of the Congo, Kongon tasavalta, Republic of the Congo, Djibouti, Päiväntasaajan Guinea, Equatorial Guinea, Eritrea, Eswatini, Swazimaa, Swaziland, Etiopia, Ethiopia, Gabon, Gambia, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Norsunluurannikko, Ivory Coast, Kenia, Kenya, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Madagascar, Malawi, Mali, Mauritius, Mosambik, Mozambique, Namibia, Niger, Nigeria, Ruanda, Rwanda, São Tomé ja Príncipe, São Tomé and Príncipe, Senegal, Seychellit, Seychelles, Sierra Leone, Somalia, Etelä-Afrikka, South Africa, Etelä-Sudan, South Sudan, Tansania, Tanzania, Togo, Uganda, Sambia, Zambia, Zimbabwe
Milloin	Vuodet 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2000's, 2000-luku, 21st century
Miksi	turvallisuus, security, sotilaallinen, military, turvallisuusoperaatio, security operation, strateginen, strategic, sotilaallinen läsnäolo, military presence, geopoliittinen, geopolitical, yhteistyö, collaboration, vaikutusvalta, influence